

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ
У ЈАГОДИНИ

Милана Мијалковића 14, 35000 Јагодина, Србија
тел. 035 223805, www.pefja.kg.ac.rs

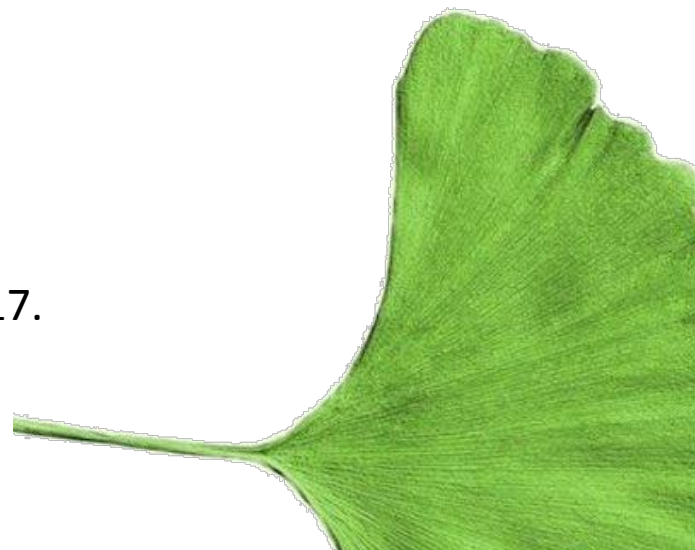
СКРИПТА ИЗ ПРЕДМЕТА

МЕТОДИКА НАСТАВЕ ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ

II део

Доц. др Миа Арсенијевић

Јагодина, 2017.

Предговор

Текст скрипте представља ауторизована предавања из предмета Методика наставе ликовне културе на Факултету педагошких наука Универзитета у Крагујевцу. Скрипта је пратећи материјал намењен студентима који похађају овај предмет, али и свима другима који су заинтересовани за ову тематику. Овај материјал не може заменити похађање наставе нити другу препоручену литературу.

Аутор

РАЗВОЈ ДЕЧЈЕГ ЛИКОВНОГ ИЗРАЗА И ЛИКОВНИ ТИПОВИ ДЕЦЕ

Наставник: Доц. др Миа Арсенијевић

- “Нови програм ликовног васпитања, а с њим у вези и нов методски поступак, заснивају се на *циљевима нашег васпитања*, затим на *карактеристикама савремене ликовне уметности*, богатству и разноврсности подручја ликовног стварања и могућностима њихове примене у школској пракси, и најзад, на *психологији деце и психологији дечјег ликовног стварања*.” (Б. Карлаварис, стр. 27.)

- Јасно је да садржаји одређене науке, односно уметности представљају полазну основу за избор садржаја одређених наставних предмета који се свакако прилагођавају узрасту ученика. У пређашњој настави цртања то 'пак није био случај, и читаве области уметничког стварања су у наставном процесу биле потпуно запостављене. Нови програм ликовног васпитања предвиђа развијање осетљивости на садржајима свих визуелних уметничких дисциплина укључујући сликарство, вајарство, графику, примењену уметност и архитектуру, па чак и филм, позориште, балет, где се такође користе ликовни елементи.
- У данашњој настави ликовне културе све побројане области су предвиђене за обраду наставним програмом, и то као области самосталног стварања деце, односно као примери за мотивацију ученика, анализу, интерпретацију.
- **“Психолошке карактеристике развита деце и индивидуалне разлике међу појединим ученицима** представљају један од најважнијих елемената на којима се заснива нови програм и метод рада наставе ликовног васпитања. Педагошка теорија и пракса већ су одавно утврдиле неопходност заснивања педагошких поступака на особеностима дечјег психичког живота и на индивидуалним особинама поједине деце. Ликовно васпитање још више указује на овај принцип, јер је и дечје ликовно стварање условљено особинама деце, па се у дечјим радовима откривају извесне законитости у дечјем психичком и ликовном развиту.”
- “Нови програм и метод ликовног васпитања засновани су на општим објективним искуствима са овог подручја.”
- “Индивидуалне разлике између ученика су понекад веома велике, тако да се може говорити о различитим **ликовним типовима деце**. Због тога, и методски поступак мора поштовати те индивидуалне разлике, па се овај поступак и назива индивидуално прилажење ученицима.”
- “Велики ликовно-педагошки значај психологије дечјег ликовног израза упућује нас на детаљеније објашњење развита ликовних способности деце.” (Б. Карлаварис, стр. 28.)

РАЗВОЈ ЛИКОВНИХ СПОСОБНОСТИ ДЕЦЕ

- Уколико је дечји цртеж резултат слободног и спонтаног дечјег изржавања, он је слика психичког живота детета. Наравно, у обзир треба узети то да деца која имају бољу моторику могу тачније и прецизније да изразе своје представе, па и осећања и запажања о свету који их окружује. Због тога се цртежи не могу добро проценити без познавања деце.
- На основу цртежа може се пак утврдити ниво ликовних способности деце ако се познају опште законитости њиховог развојка. За утврђивање појединих развојних фаза, психолози су раније полазили од интелектуалних карактеристика, од објективности дечјег приказа појединих предмета, и то са становишта одраслог човека. Међутим, у анализи развоја дечјег ликовног израза може се полазити и од других критеријума као што су праћење развоја осетљивости, богаћење ликовно-изражајних средстава, развојка и богаћења ликовне форме или развојка техничких способности деце. Ликовне карактеристике једног периода су отуда веома разноврсне и многоструке.
- Ликовно изражавање претпоставља изврстан психички и физички развој детета, а јавља се први пут у најједноставнијем виду око друге године живота. При томе треба имати у виду да постоје не само значајне разлике између поједине деце већ да постоје и разлике између појединих средина.
- Важно је познавати фазе дечијег цртежа и знати препознати да ли су одступања која се јављају последица некавалитетног и неподстицајног утицаја средине у којој дете живи или последица менталног заостајања, или физичког оштећења.

Грегор Крешенштајнер је први извршио анализу развоја приказивања појединих објеката у дечјим цртежима.

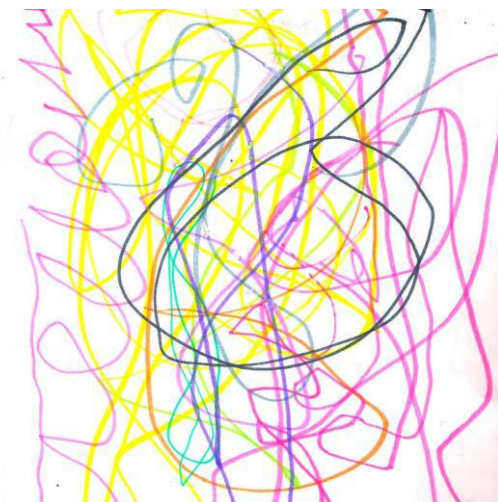
Развој дечјег цртежа по Крешенштајнеру:

- 1. фаза шарања и шкрабања (2 - 4 године)
- 2. фаза схема или симбола (4 – 7 година)
- 3. фаза облика и појава (7 – 10 година)

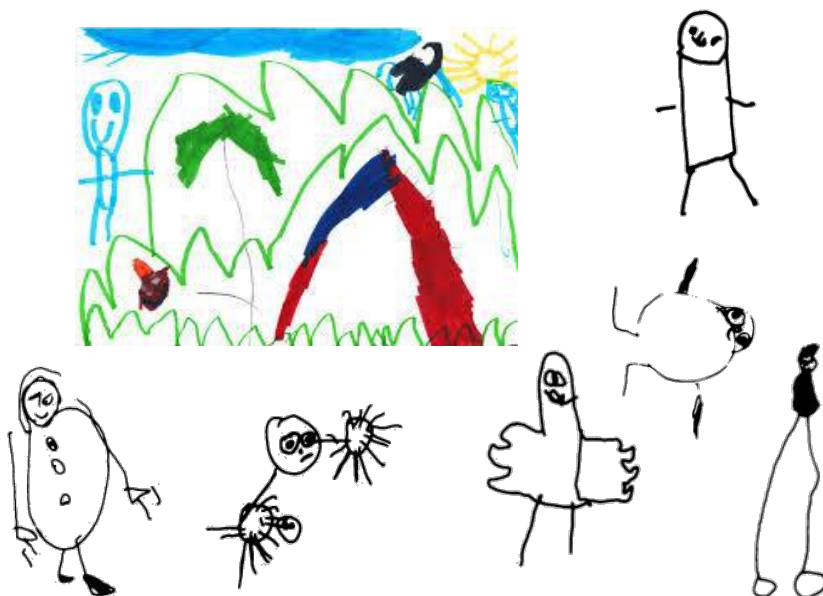
Жорж Анри Лике за ове развоје фазе употребљава друге називе и то:

- 1. случајни реализам (до 3 године)
- 2. неуспели реализам (до 5 година) фаза схеме или симбола
- 3. интелектуални реализам (до 8 година) фаза облика и појава
- 4. визуелни реализам (до 10 година)

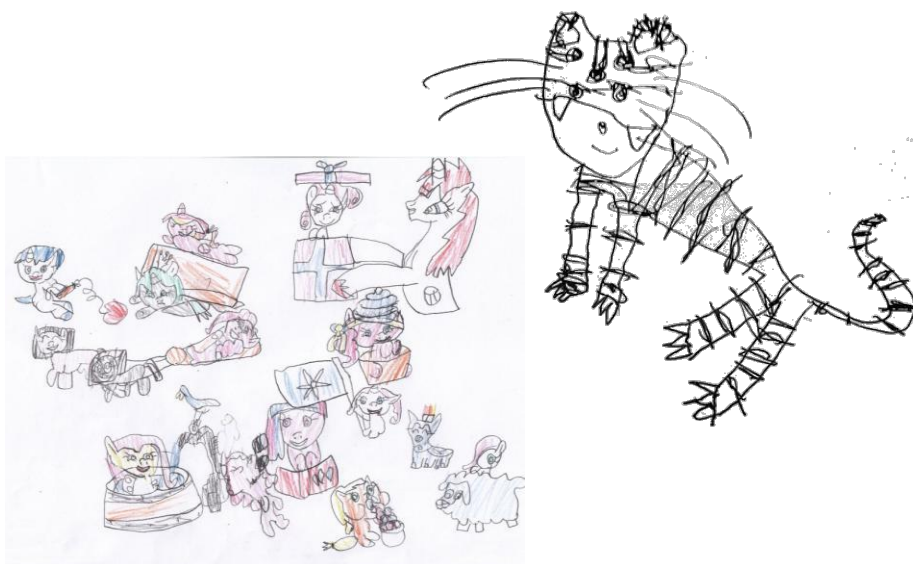
1. фаза шарања и шкрабања

2. фаза схема или симбола

3. фаза облика и појава

- Прво дечје цртање и није потпуно ликовно изражавањевећ пре игра, вежба, након које дете постепено стиче неопходне услове за цртање који подразумевају одређени ниво моторике
- Радује се траговима на папиру и звуцима који настају при цртању, а не успеху у остварењу намере да нешто прикаже.
- Са аспекта одраслих, моторика је неспретна, јер потиче из још увек недовољно успостављене везе око-мозак-рука

- У раној **фази шарања и шкрабања** дете најчешће ишара читаву слободну површину листа. Шаре су најпре расуте а онда постепено почињу да се сређују у неке композиционе целине, зависно од интелектуалног развитка детета.
- Шаре су прво праволинијске, са оштрим угловима (због неразвијености зглоба детета), а онда постају кружне. Ове шаре могу бити најразличитијих облика у зависности од психолошког типа детета. Код неке игра линије ће покренути рад маште па ће она у цртежу препознавати одређене мотиве и садржаје, док ће за другу децу и апстрактан ритам линија представљати довољно узбуђење.

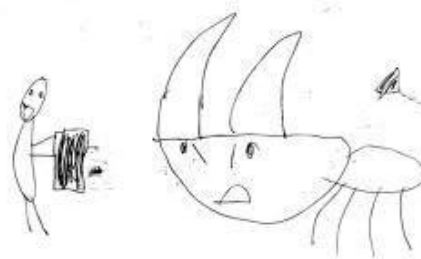
- Клупче, крст, блок, коцка, цик-цак линије, тачке... и њихове комбинације
- А онда се полако се у тим жврљањима појављују облици који помало подсећају на људску главу...поступно, полако

- Када дете почиње себи свесно да поставља задатак и мотив који ће да нацрта, онда оно прелази на право ликовно изражавање (то се дешава током **фазе схеме или симбола**).
- Цртајући поједина бића и објекте, дете назначује оне особине и делове објекта које са свога становишта сматра битним, док се остали елементи занемарују. Овај шематски израз се развија са узрастом (потпуно индивидуално у зависности од интелектуалних способности детета), од прости схеме до потпуно развијене у узрасту до шест година.
- Човек је биће које је детету најближе, најдраже, и које дете најбоље познаје – зато је човек детету омиљени мотив. Глава, очи и уста налазе се на свим шематским цртежима човека. Број удова и прстију варира. Пропорције су потпуно произвољне. Број детаље и начин њиховог приказивања се постепено повећава.

Представа животиња у фази
схеме

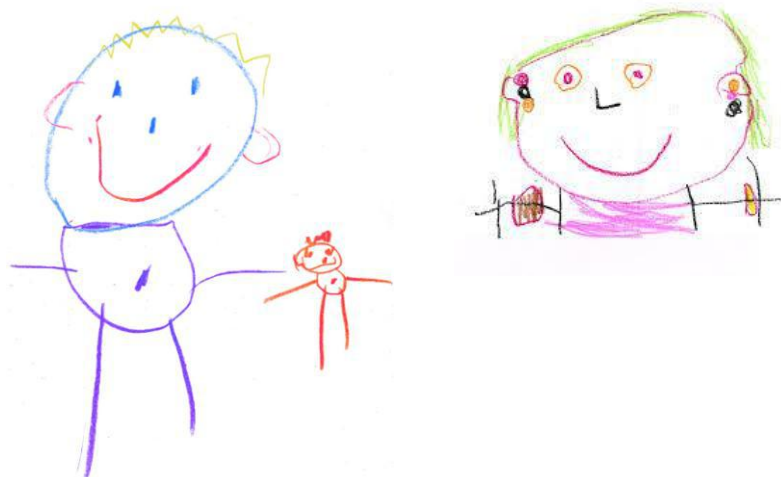
- Дете животиње црта по истом принципу, само са хоризонталном орјентацијом
- Животиње често имају људска лица!!!

- ПРАСХЕМА - јер је јединствена за сва жива бића

Временом се схема богати, додају се детаљи...

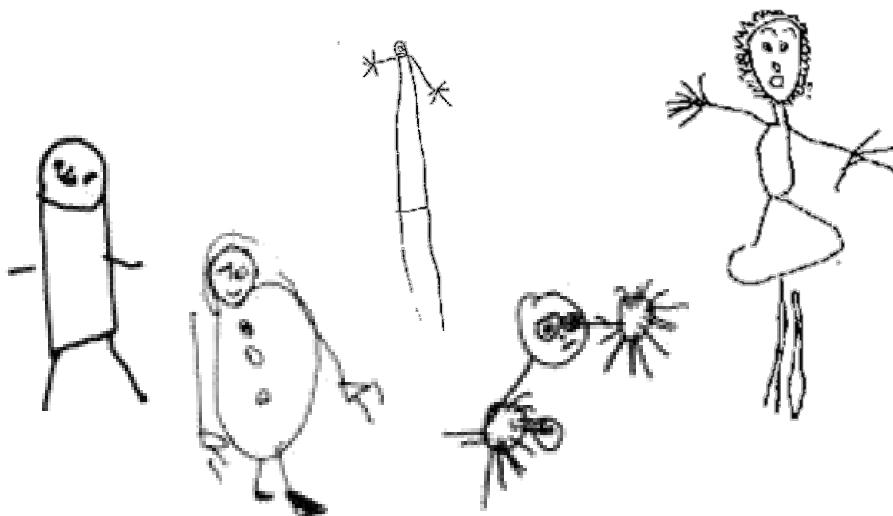

Прелаз из симбола у фазу облика и појава

- Пропорције јасније, фигуре потпуније...
- Критеријуми за избор детаља произилазе из недовољно развијене усклађености способности запажања и моторике - опажање је развијеније од моторике
- Период од 7 до 10 године, односно период током којег дете похађа разредну наставу неретко се назива и 'златним добом дечјег стваралаштва'.
- Овај период у развоју дечјег ликовног израза карактеристичан је по изразито дечијим особинама ликовног израза као што су непропорционалност, емотивна обојеност појединости, уочавање и истицање динамичног поред изразите статичности других фигура, тежња ка објашњењу која се манифестује цртањем провидних објеката и у поваљивању предмета који се налазе у простору због жеље да се и он прикаже, као и тежња ка интензивном мада произвољно одабраном колориту.
- Дете ће ону личност или предмет који за њега има већи значај обично представити повећаним форматом (иконолошка перспектива). Дете такође запажа све што се креће, што је динамично, и то представља на цртежу.

У овој фази јавља се “откривање” прстију и повећавање њиховог броја... - ова појава назива се полидактилија

Непропорционалност – издуживање руку које су у акцији

Увећање делова тела који су у тренутку занимљиви – велике уши за слушање интересантне приче

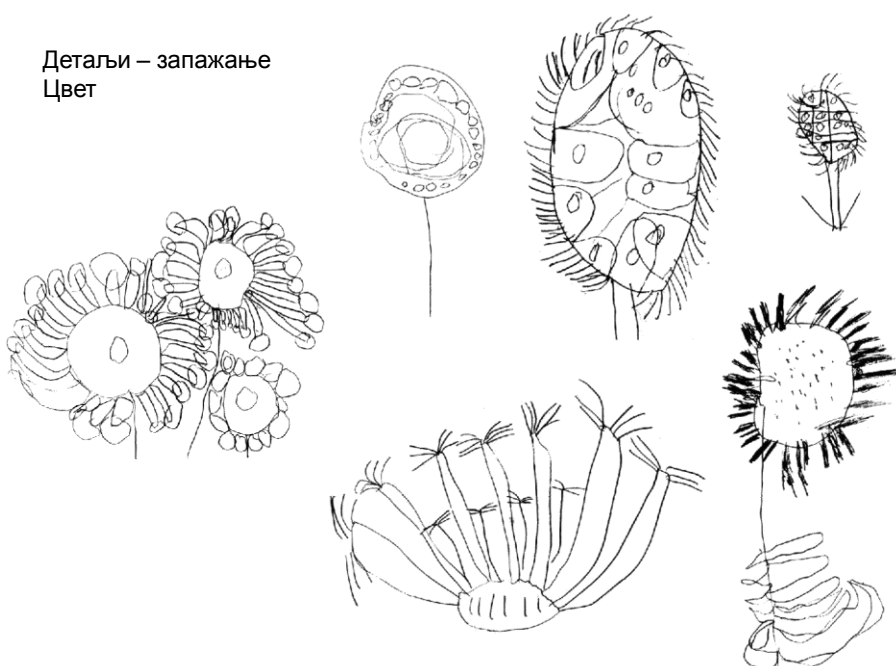
Непропорционалност – издуживање руку које су у акцији

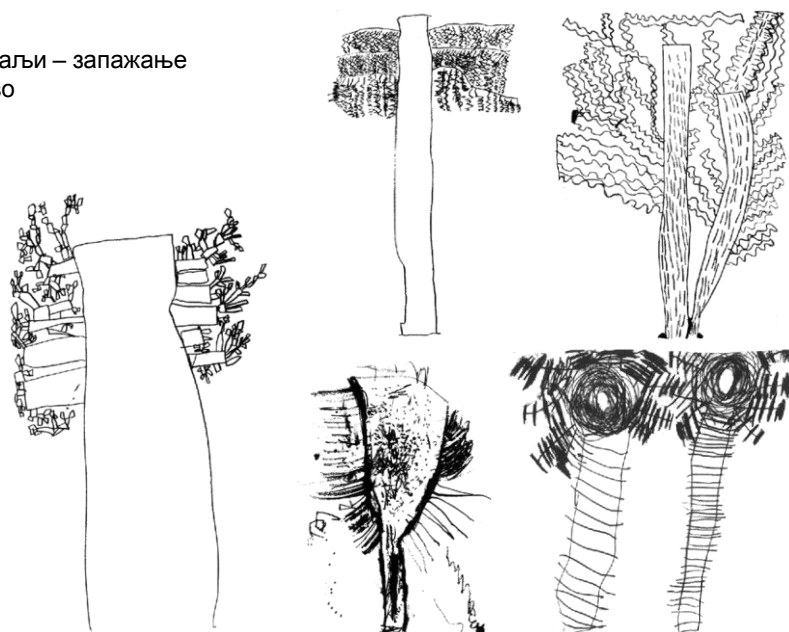
На почетку дете бојом црта,
не слика

Детаљи – запажање
Цвет

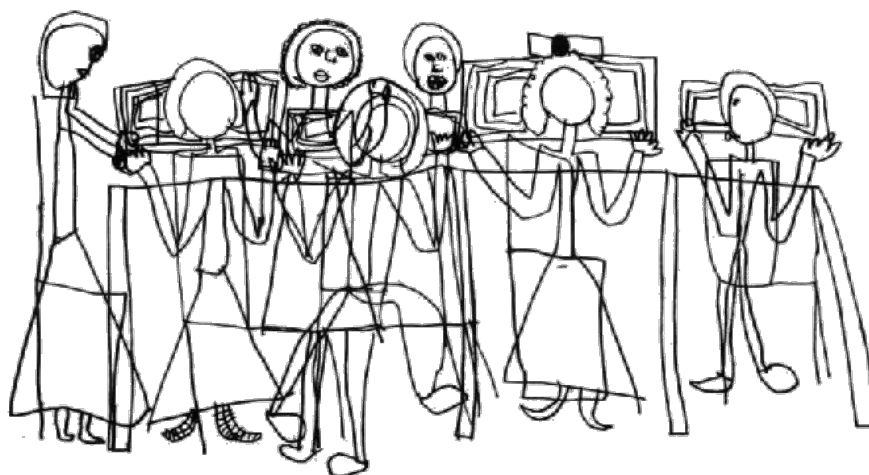
Детаљи – запажање
Дрво

Транспарентност – расклопљен простор

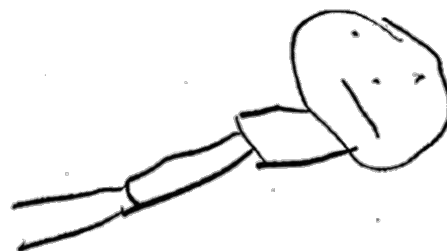

Транспарентност

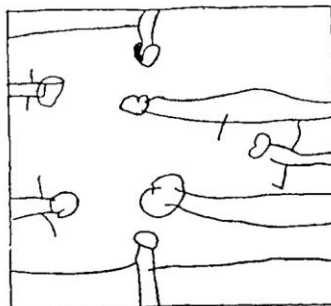
ПРОСТОР НА ДЕЧЈЕМ ЦРТЕЖУ

- У првим дечјим цртежима немамо доживљај да је сцена обједињена, односи међу објектима координисани
- Композиција је хаотична
- Фигуре не морају да буду у реалном положају, не “постоји” гравитација
- Пошто деца не третирају оно што нацртају на једном папиру обавезно као јединствену сцену, једноставно ће окренути папир да добију нови простор.
- Тако добијамо цртеже са различито орјентисаним фигурама

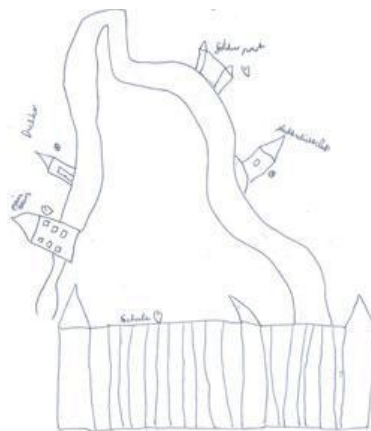
Twins Early Development Study

- Ако се прати почетна поставка, где су очи и уста грешком постављене ван вертикале, мања деца једноставно наставе да прате вертикалу очи-уста и добијамо лежећу фигуру.
- Старија деца се труде да фигуру врате у вертикални положај.

- Постепено се сви предмети и бића сређују на једној хоризонталној црти која симболише земљу, што се понекад подудара са доњом ивицом хартије, док на горњем делу цртежа обојена трака плавом бојом симболише небо – између ове две траке одигравају се догађаји које дете приказује. Дете боји фигуре и предмете, а позадина на овом средишњем делу цртежа остаје необојена – дете претпоставља да је то 'провидан ваздух'.

- Потреба да се још јасније изрази простор наводи неку децу да цртају простор са елементима прве пројекције, слично географским картама, тако да уз нацртане путеве, реке и улице, деца уцртавају дрвеће, куће, људе и објекте обарајући их често лево и десно од цртежа пута. То чини њихове цртеже просторно тачним, али за визуелно поимање простора неуверљивим. Заправо, у овој етапи деца комбинују описни и визуелни приказ простора (оно што знају о простору комбинују са оним како виде простор).

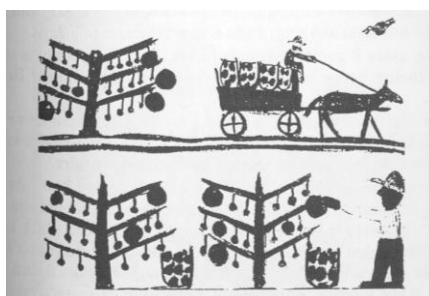
Преваљивање облика

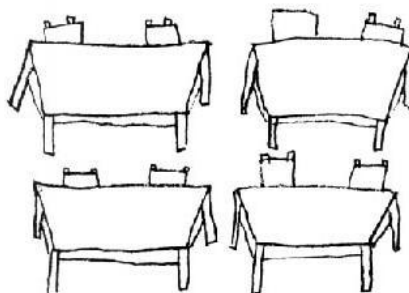
Дечји цртеж

Египатска фреска нађена
у једној гробници у Теби

- У другој фази просторног приказивања ствари дете распоређује објекте на два паралелна фриза, од којих други приказује објекте у другом плану, дакле удаљеније (заправо, у питању је приказ простора какав су практиковали стари Египћани – тзв. вертикална перспектива). Повезивање та два фриза неким елементом, путем, стазом, представља коначно решавање проблема приказа дубине простора, јер је распоред објеката по хоризонталној линији само решавао проблем распореда предмета лево-десно.

Обрнута перспектива
(Објекти се не смањују
са удаљеношћу,
паралеле се размићу)

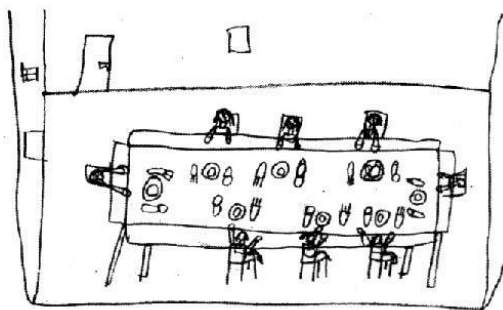
Дечји цртеж

Паоло Венециано, готика

Полиперспектива
(приказивање
објекта из више
углова истовремено)

Пабло Пикасо,
кубизам

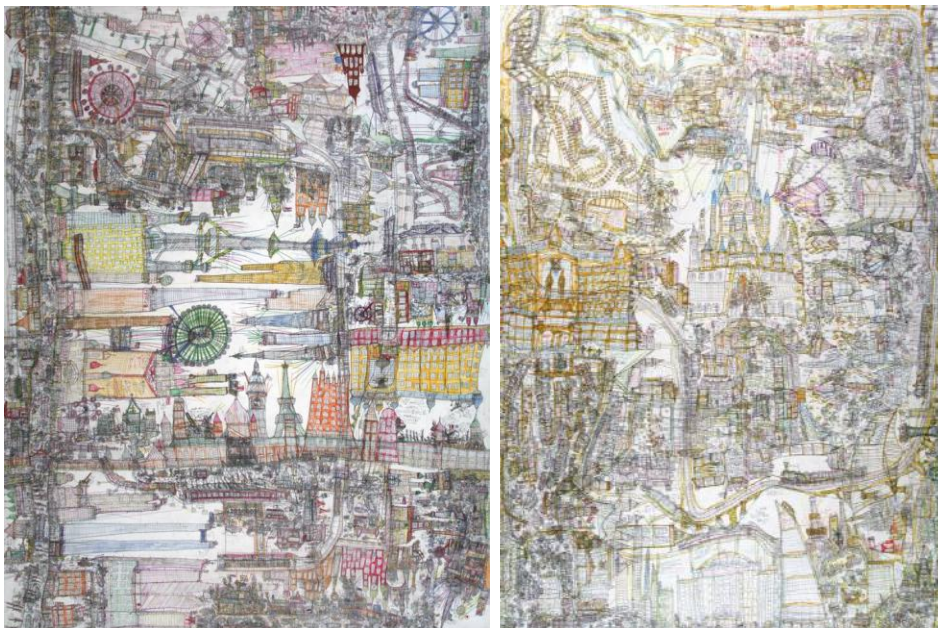

Дечји цртеж

Египатско сликарство

HORROR VACUI – страх од празог простора

- После фазе схеме, негде око 7. године, дете прелази на следећи, виши степен ликовног приказа јер располаже већим животним искуством и већом техничком способношћу. Техничка спретност омогућава решавање и компликованијих задатака, па дете почиње да лик представља из профила, приказује покрет, а пластичност, скраћења и приказ простора (дубине простора) су све уверљивији. Такође, дете сада користи различита решења за приказ једног предмета (што у фази схема углавном није био случај). Развој интелекта праћен је појачаним емоционалним односом према објектима на цртежу. Дете све више црта по претходној замисли, смишљено.
- Након 12 године дете је способно да у оквиру својих могућности решава све ликовне задатке. Дете у овом периоду тежи да облике које види верно пренесе на папир (користи се линеарном перспективом), мада оваква настојања могу да доведу и до пасивног преношења података. Неретко се јавља несигурност при цртању фигура или неких других комплексних предмета.

- “Период пубертета доноси још веће неизвесности у развијању ликовних способности. Постоји могућност да се појача интересовање за ликовну уметност, али због разноврсних педагошких ситуација ова могућност може остати неискоришћена, што условљава велику неуједначеност у способностима ликовног стварања у овом периоду.”
- “Васпитач који познаје развојне карактеристике ликовног изражавања деце може у сваком тренутку да усмери свој педагошки утицај и да добро одмереним задацима убрза развој ликовних способности и оних ученика који се нормално развијају и оних који су, из било којих разлога, заостали у свом развоју.”

(Б. Карлаварис, стр. 38.)

Богомил Карлаварис, Ликовно васпитање – приручник за наставнике основне школе, Завод за издавање уџбеника Социјалистичке републике Србије, Београд, 1960.

ЛИКОВНИ ТИПОВИ ДЕЦЕ

- Поред опште карактеристике развита дечјих ликовно-изражајних способности, постоје и лични развојни путеви, зависни од индивидуалних особина поједине деце. За педагошки рад значајно је рећи да свако дете изграђује израз на себи својствен начин, наравно у зависности од неких наследних особина као и утицаја средине.
- Ликовни тип ученика одређује се анализом дечјих цртежа, односно утврђивањем степена развијености одређених група способности код сваког појединачног ученика.

- Однос према објекту
 - Визуелни
 - Имагинативни
- Реализација облика на цртежу
 - Аналитички
 - Синтетички
- Карактер психичког живота
 - Интелектуални
 - Експресивни снажно-брутални
лирско-поетични
- Однос према боји
 - Колористички
 - Графички
- Начин реализовања замисли
 - Конструктивни
 - Импулсивни
- Однос према простору
 - Просторни
 - Декоративни

1. ВИЗУЕЛНИ ТИП

- Ослања се на визуелно запажање
- Преноси оно што је запазио у свом визуелном искуству
- Верно у линији, боји, облику; Тежња реализму
- Изражено аналитичко размишљање
- Опасност од миметичког приказа који може да пређе у лични манир (имитација, копирање, опонашање природе и човекових творевина)

2. ИМАГИНАТИВНИ ТИП

- Највише од свих ослања се на машту и кроз ту визуру приступа раду
- Не преноси прецизно податке из видног окружења
- Радови пуни фантастичних, неуобичајних облика
- Ликовна креативност се огледа кроз неочекивана решења композиционих односа
- Необична тематика кроз коју граде сложене, надреалне приче
- Реални објекти у нереалним односима
- Реални облици, необичних боја

3. АНАЛИТИЧКИ ТИП

- Изражене когнитивне способности
- Бави се детаљима више од других, детаљи плене интересовање наспрам целине
- Аналитички користи линију: према карактеру, току и значењу (контурне или обрисне, текстуалне - различито испуњавање и растеризацију површина, структуралне - згуснуте постепено граде неки облик изнутра према споља - нема обрисне линије која лик гради споља)
- Цртеж почиње од детаља градећи на њима целину
- Наративност са много појединости
- Једноставна прегледност и прецизност

4. СИНТЕТИЧКИ ТИП

- Једноставни израз, целина плени интересовање наспрам детаља
- Или сведена палета; или колорит сведен на једноставне валерске односе
- Наглашена сведеност форме
- Основне, најкарактеристичније масе
- Објекат је сведен, на његову суштину или огољен до препознатљивог облика (нпр. силуета)

5. ИНТЕЛЕКТУАЛНИ ТИП

- Систематичан, промишљено приступа задатку
- Полази се од размишљања, интелектуалног доживљаја
- Интелектуални тип уопштено, приступ присутан и у осталим областима, стога спроводи анализу предмета и кроз ликовни израз
- Јасна слика будућег рада унапред осмишљена
- Планирање рада у свим фазама израде
- Сређен и јасан приказ
- Геометријски тип композиције, математичка прецизност (интуитивно у златном пресеку. Златни пресек успоставља равнотежу у композицији, у односу асиметричних или неједнаких облика и величина. Златни пресек је однос мањих површина према већим који је једнак односу веће према целини)

6. ЕКСПРЕСИВНИ ТИП

- Полази се од доживљаја и осећања, одраз личног, унутарњег немира
- Ослања се на емотивни доживљај приликом рада
- Спонтан и снажан израз, карактеристични снажни и гестуални потези
- Ликовно сугестивно, често технички штуро, немушто или недовољно усавршено
- Композиције динамичне, јаког колорита, изражена цртачко-колористички израз
- Изненађујућа ликовна решења, коначни исход често без претходне тачне представе и као изненађење
- У зависности од доминације снажних или лирских осећања, експресивни тип се дели на: снажно-брутални и лирско-поетични

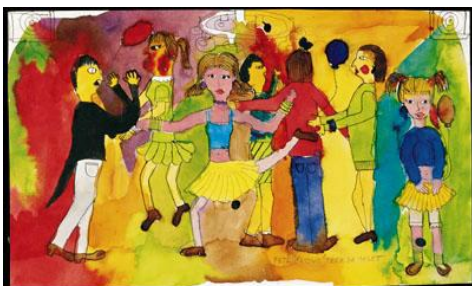

7. КОЛОРИСТИЧКИ ТИП

- Осећа боју, префињена опсервација нијанси
- Радије се изражава бојом
- Интензивни колористички односи, наглашеног хроматског или валерског контраста
- Или деликатни, уздржани хармонични односи, префињене тонске скале
- Наглашен сензибилитет за боју је усклађен са добрим техничким способностима тако да се лако изражава кроз сложеније ликовне технике.

8. ГРАФИЧКИ ТИП

- Осећа линију, радије се њом изражава
- Ако може да бира, радије узима цртачки материјал
- Линија на његовим радовима је јасна, сигурна, издиференцирана
- Линија ликовно богата (разне врсте линија), а наративно високо дескриптивна
- Присуство боје на радовима овог ликовног типа не сме да нас омета да препознамо графички ликовни тип. Боја је ту само да попуни простор и облике дефинисане линијама. Најчешће плакатски употреба боја (сведен колорит и често сирове боје).

9. КОНСТРУКТИВНИ ТИП

- Наглашена јасноћа облика; и њихов положај у простору
- Наглашена међусобна повезаност облика, чест монотон ритам по којем се нижи или смењују елементи
- Чврстина и конструкција и самих облика али и целе композиције
- Овај тип је углавном хладан и рационалан.
- „ ... **геометријски тип и ликовни математичар у боји.**“

10. ИМПУЛСИВНИ ТИП

- Брз и ватрен тип код којег моторни импулси, машта или осећања обликују форму
- Зато је форма недовољно чврста, разиграна и често деформисана
- Случајни потези, бојене мрље могу да поведу у импулсивна решења и одреде општи израз
- Снажни потези попут експресивног али разлика у томе што је форма разграђена на уштреб композиције.

11. ДЕКОРАТИВНИ ТИП

- Сагледава свет као површину, платформу за игру линија и површина
- Декоративно, дводимензионално приказивање простора
- Плакатски, без инсистирања на дубини, тродимензионалности и пластичности облика
- Боја се организује у декоративне плохе, без сенчења и нијансирања
- Слика готово постаје декорација, шара
- Тежња да се у потпуности испуни радна површина (папира)

12. ПРОСТОРНИ ТИП

- Осећају и изражавају простор објективно а предмете потпуно (у целини) и уверљиво
- Дочарана дубина простора и планова
- Ефекти геометријске и ваздушне перспективе
- Углавном су у комбинацији с аналитичким и интелектуалним ликовним типом

13. ЛИКОВНО-МОТИВИСАН ТИП

- Ликовно мотивисано дете није и обавезно ликовно талентовано и ликовно креативно
- Резултати које постиже су производ квалитетно вођеног часа и добро одрађене мотивације
- Овај ликовни тип може у основи да има било који од претходно наведених ликовних типова
- Дете има потребу да доследно заврши започети рад
- Да се максимално изрази и да одговори захтевима теме и технике

14. ЛИКОВНО НЕМОТИВИСАН ТИП

- Ликовно немотивисано дете није и ликовно неталентовано и некреативно дете
- Нејчешће су овакви радови производ неквалитетне наставе, која после дужег времена од већег броја ученика ствара овакав ликовни тип

НАСТАВНИ ПРИНЦИПИ У МЕТОДИЦИ ЛИКОВНОГ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА

Наставник: Доц. др Миа Арсенијевић

Наставни принципи у методици наставе ликовне културе

Уопштено можемо казати да су принципи критеријуми човека у одлучујућим ситуацијама који му помажу у одлучивању и као такви имају практичну примену.

Као дидактички принципи могу се означити основна или општа начела која одређују ток предавања и учења у складу са циљевима образовања и законитостима процеса наставе. Они имају функцију оријентације.

Општи дидактички принципи, прилагођени могу се усвојити и у настави предмета Ликовна култура, као ликовни принципи. Општи дидактички принципи, мало прилагођени настави предмета Ликовна култура.

- Немогуће је у сваком сегменту часа искористити све принципе, али је битно да се ни у једном делу **не негира** ни један принцип.
- Час је квалитетнији ако се у сваки од његових делова угради што више принципа.
- Принципи се могу односити и на ликовну тему и на ликовну технику, појединачно или заједно.

Наставни принципи у методици ликовног васпитања и образовања

1. Принцип квалитета и васпитне усмерености
2. Принцип одмерености узрасту
3. Принцип систематичности и поступности
4. Принцип свесности и активности
5. Принцип очигледности и апстрактности
6. Принцип егземпларности и економичности
7. Принцип јединства теорије и праксе
8. Принцип слободног ликовног изражавања
9. Принцип индивидуализације и социјализације
10. Принцип историјског и савременог
11. Принцип мотивације

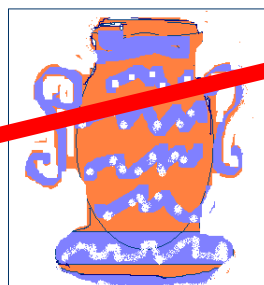
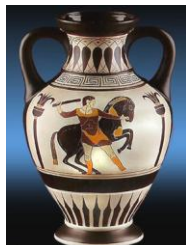
1. Принцип квалитета и васпитне усмерености

Задаци васпитања су остваривање идеала и квалитета кроз задатке које васпитач / учитељ / наставник поставља пред ученике, и са њима их решава.

У ликовној култури то се односи на:

- избор репродукција (или апликација);

ТРЕБА КОРИСТИТИ
проверене
уметничке
вредности или
квалитетне
фотографије.

НЕ ТРЕБА
КОРИСТИТИ
репродукције
у чије ликовне
вредности нисмо /
нисте сигурни.

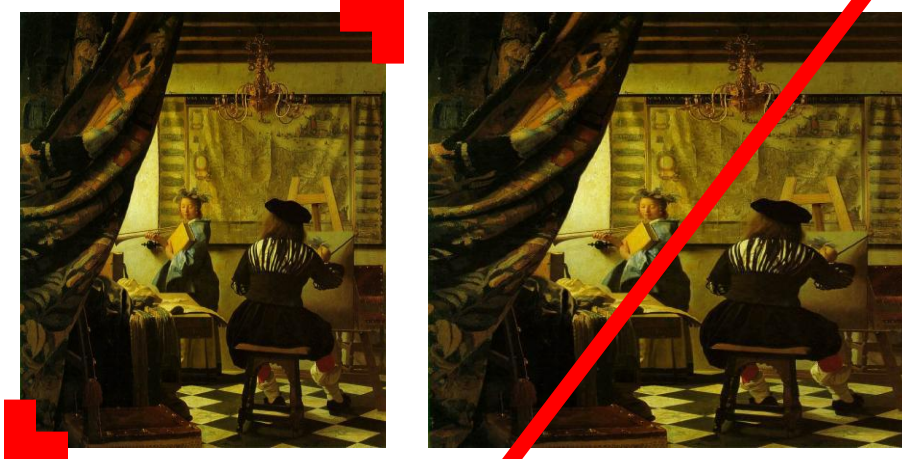
Погрешно је за примере користити:

- Сопствене цртеже и слике.
- Уметничке радове које историја уметности није верификовала као вредност.
- Фотографије који немају вредности примењене уметности.
- Репродукције које су лоше технички припремљене.

Технички квалитет фотографија:

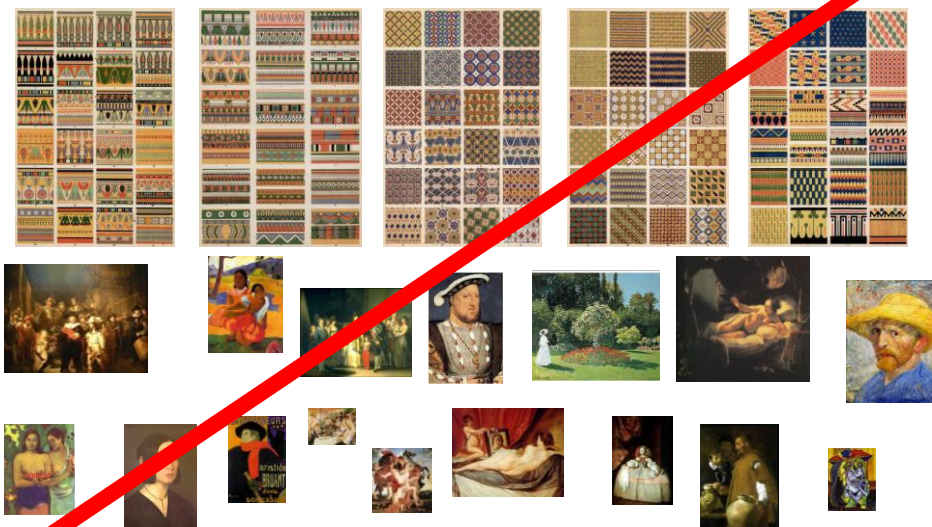
Оригиналне пропорције слике (фото – репродукције) се морају поштовати!

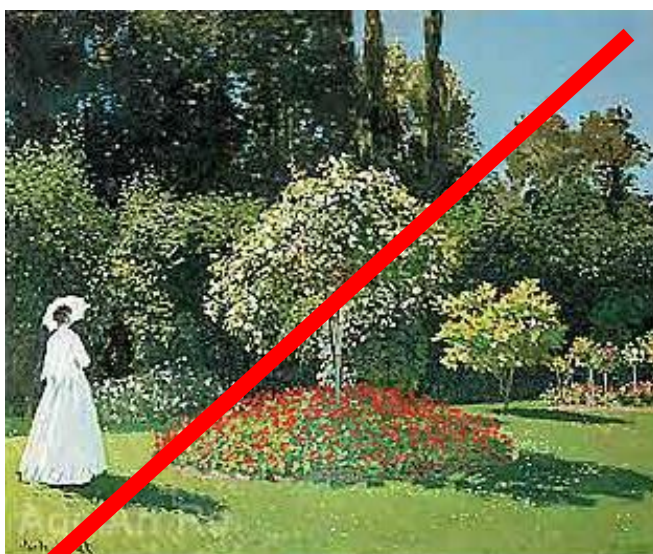
Величина и видљивост фотографија:

У току припремања часа, проверити прегледност репродукција.

Водити рачуна о положају саме репродукције на слајду!

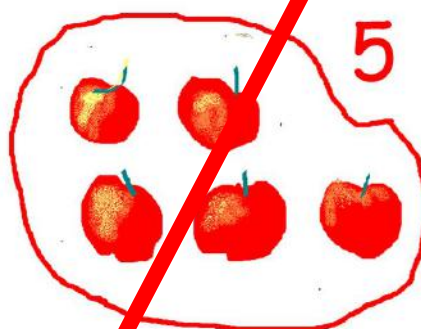

Пожељно је поштовати овај принцип и у припремама за часове других предмета:

- Наставни предмет **Математика**

Пол Сезан

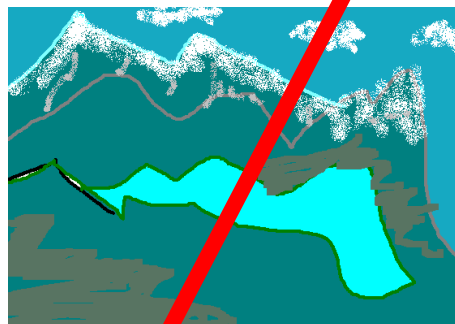

Мика Микић

- Наставни предмет **Свет око нас / Познавање природе**

Природа (као “аутор”)

Наставник

- Наставни предмет *Познавање друштва / Историја*

Као илустрацију **НЕ** користити:

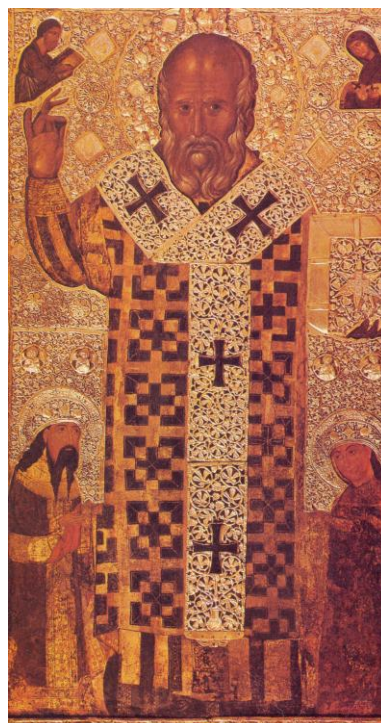
КИЧ

Користити примере проверених вредности.

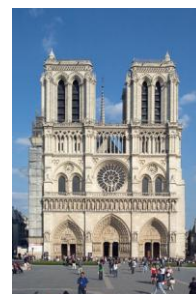
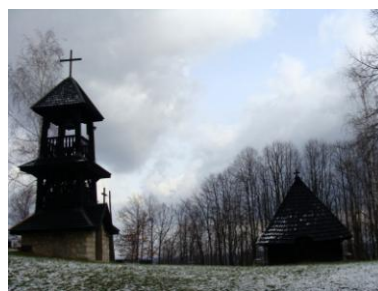

Користити примере проверених вредности.

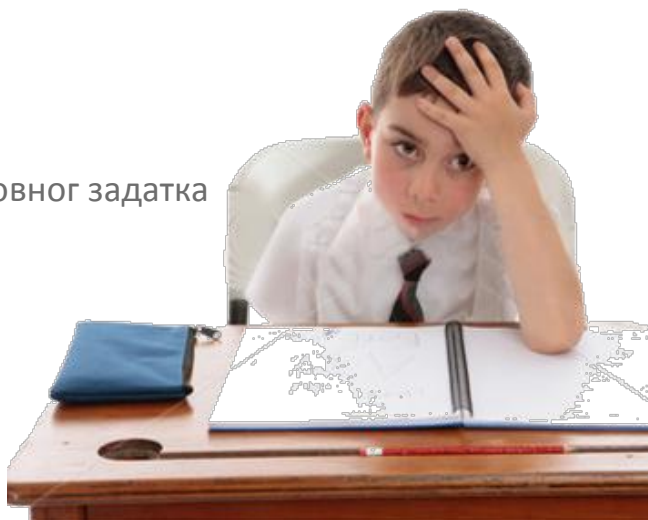
Указати на различите етно и историјске вредности.

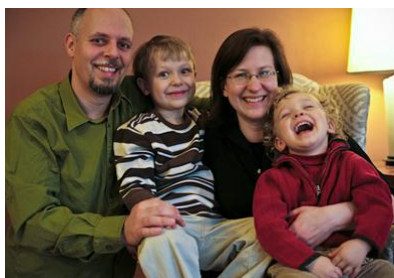
2. Принцип одмерености узрасту

Узрасту се прилагођава:

- тема
- техника
- терминологија
- сложеност ликовног задатка

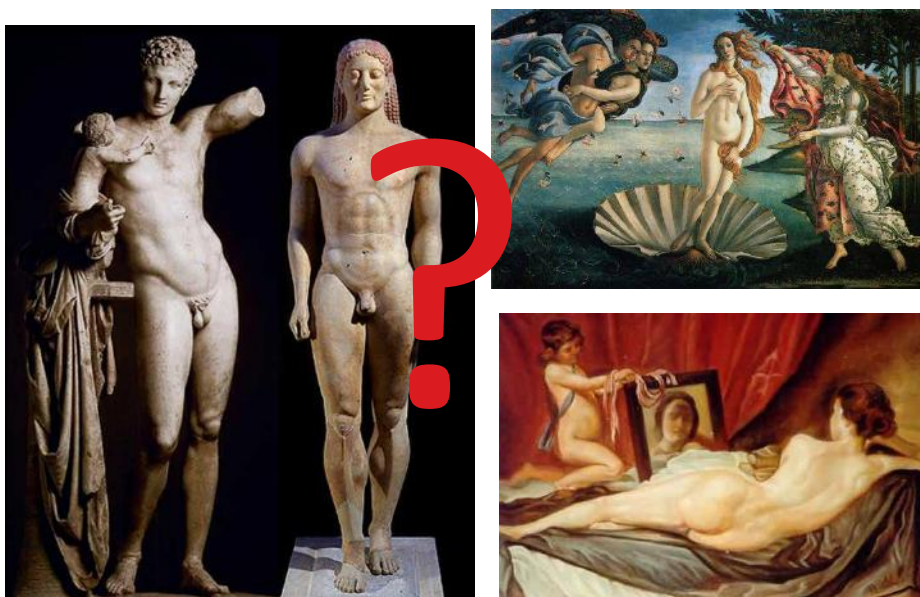
Прилагођавање теме (наставне јединице) везано је за дечија интересовања, активности, породицу.

Да ли су све теме пригодне за показивање деци?
Примери се морају прилагодити узрасту.

Да ли су све теме пригодне за показивање деци?
Примери се морају прилагодити узрасту.

Да ли су све теме пригодне за показивање деци?
Шта са примерима у јавном простору?

Маурицио Кателан

Ликовна техника се прилагођава по својим техничким захтевима извођења. Безбедност деце је основна. Избегавају се:

- Технике где се деца могу повредити, углавном одређене графичке и вајарске технике.

- ИЗБЕГАВАЈУ се и технике где може доћи до хемијских, топлотних повреда или тровања (графичке и сликарске технике где се користе киселине, нитро разређивачи, индустријски лепкови и разне врсте загревања).

Терминологија мора бити прилагођена узрасту!

Не треба рећи: Динамична композиција доминантних колористичких контраста и дијагоналних смерова. Најинтензивније топле боје су у сегменту који асоцира на ентеријер.

... **Hero:** Слика је пуна покрета и најочљивије су велике разлике у боји и косе линије. Најјаче топле боје се налазе у деловима који представљају просторију и намештај

Одмереност **сложености ликовног задатка** према узрасту.

НЕ: Суптилним варијацијама светла и сенке направите психолошки портрет вашег друга.

ДА: Прелази између светла и сенки не смеју да се примете а из погледа се треба видети о чему ваш друг (модел) мисли.

Али, треба **постепено** постављати теже задатке који дају могућност да се деца развијају а не да остају на достигнутом нивоу.

3. Принцип систематичности и поступности

Ма колико ликовне активности тежиле слободи, да би се она постигла морају се поштовати мисаони процеси и технички поступци. Систем рада у ликовном образовању иако је:

- ФЛЕКСИБИЛАН
- ОТВОРЕН
- ДИНАМИЧАН
- ДИЈАЛЕКТИЧАН

ипак је **СИСТЕМ**.

Принцип систематичности огледа се у поступном и систематичном развијању способности ученика које су битне за процесе опажања и стварања.

Примењује се у развијању:

Омогућавајућих стваралачких способности
(односи се на “конфигурацију” ученика)

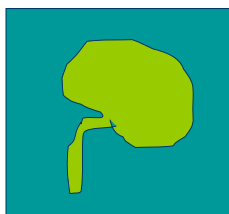
- Когнитивне
- Опажајне
- Техничке

Подстицајних стваралачких способности
(потиче пре свега од предавача)

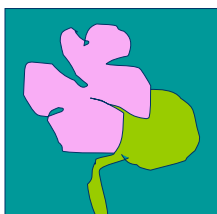
- Сензитивитет
- Сензибилитет
- Мотивација
- Креативност

Поступност се огледа у

- Хоризантолној (кроз различите наставне предмете истовремено) и вертикалној корелацији (у истом предмету кроз време).
- Увођењу нових техника.
- Решавању све сложенијих ликовних проблема.

1. час

2. час

3. час

4. Принцип свесности и активности

Највећи проблем је што се **спонтано** намеће утисак да се овај принцип у ликовном активностима остварује **спонтано** и **аутоматски**.

Свест је у ликовним активностима **ИСТОВРЕМЕНО** усмерена на више појава и процеса, па се стиче утисак да је инсистирање на остваривању овог принципа на часу ликовне културе **ПЛЕОНАЗАМ**.

Погрешни поступци могу да смање или чак онемогуће реализацију овог принципа, попут

- Наметања узора, модела и решења;
- Механичког приступа раду, теми и техници.

Инсистирањем на **свесној** активности. Максималним укључивањем деце у анализу, праћење, упоређивање, доношење закључака током реализације свих сегмената часа и инсистирањем на њиховој активности и тамо где није неопходна **повећавамо** степен њихове свесности.

Постиге се:

- Сталним конфротирањем дечијих активности;
- Упоређивањем резултата;
- Свесним извођењем закључака;
- Учешће у контроли постигнутих резултат (естетска анализа на крају часа).

5. Принцип очигледности и апстрактности

Полази се од визуелних утисака, искустава, посматрања уметничких дела.

Принцип очигледности се у неким сегментима испољава **аутоматски**, а негде га треба свесно **употребити** или **нагласити**.

Посматрају се:

1. *Ликовни односи*
2. *Ликовни елементи*
3. *Поступци у извођењу ликовних техника*

Очигледност се реализује и ангажовањем чула додира, мириса, укуса. Чулна искуства могу да представљају извор сазнања. На основу њих мишљењем се може доћи до нових апстрактних знања. Пут од чулног (као основа сваког сазнања) до мисаоног.

Други део овог принципа **-апстрактност-** се огледа у процесу:

- Преобликовања
- Трансформације
- Транспозиције

У тим процесима апстраховања из очигледног, важну улогу имају:

- **Индукција** (извлачење закључака, анализирање појединости)
- **Редукција** (свођење, елиминација мање битних информација)
- **Рedefиниција** (усмеравање пажње на битне ознаке опаженог)
- **Кондензација** (сажимање и конкретизација закључака)

и друге мисаоне операције.

Ова два принципа међусобно се смењују и надопуњују.

6. Принцип егземпларности и економичности

Богатство и разноврсност појавности визуелног своди се на битне, репрезентативне, **егземпларне** садржаје.

Тиме се постиже остваривање циља без оптерећивања бројним подацима и постиже се економичност.

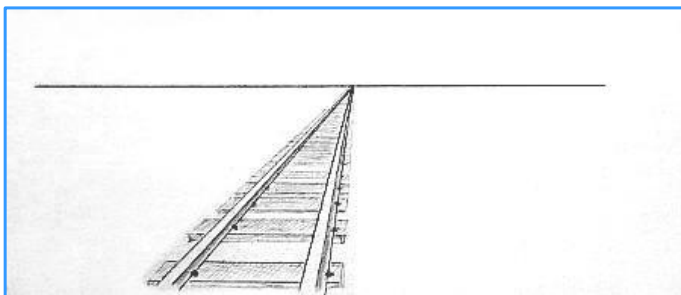
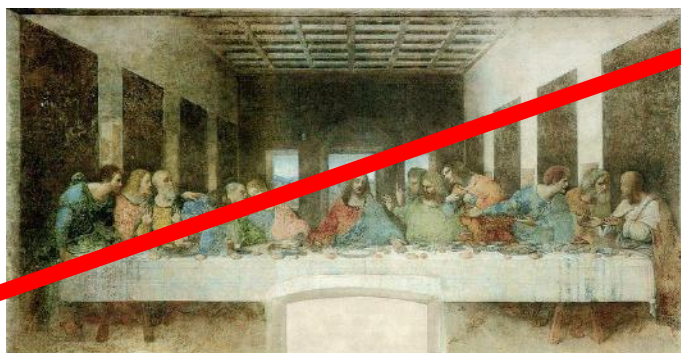
Принцип егземпларности подразумева такав

- избор градива
- избор начина обраде

којим ће се обухватити једно ликовно подручје и обрадити на том **егземплару** - адекватно обраном примеру (или неколико примера) и одабраним методама.

Пример(и) **ТРЕБА** да садрже:

- Све карактеристике феномена
- Ниво општости
- Да буду без наглашених других елемената који нису тема тог часа (нпр. предмети на примеру (слика) којим објашњавамо контраст у валеру не треба да имају изражене контрасти у боји или облику).

7. Принцип јединства теорије и праксе

У већини теоријских подручја акценат је на повезивању теорије, која се учи на часу, са праксом која проистиче из теорије.

У ликовним активностима треба инсистирати да сва теорија почиње праксом из које произилази.

Практична искуства ученика треба да доминирају, а из њих се иде на уопштавање искустава и знања, односно формулисање теорија.

Развија се однос између сазнања и практичних уметничких активности.

Одмереност и обострана усмереност између оба дела принципа омогућава његову оствареност.

8. Принцип слободног ликовног изражавања

Стваралаштво и слобода су синоними **у идеалном случају**.

Први део реченице може да буде замка да се на часу ликовне културе **подразумева аутоматско** остваривање овог принципа.

Само човек са пуном слободом личности може да ствара слободно. Деца јесу креативна, маштовита, неискварена али **слобода** је само свесна слобода. Особа која може да мисли стваралачки у могућности је да ствара и нове системе који делују на њену перцепцију. **Наравно, о овоме треба мислити као о способности, не као о ропству правилима и систему.** Досећи слободу значи стећи властиту вољу; тиме се омогућава стваралаштво (стваралаштво из унутрашњих побуда а не да се задовољи нека друштвена или временска форма).

Често се спонтаност и слобода поистовећују мада спонтаност може да буде врло шаблонска, програмирана и очекивана (нпр. деца ће спонтано цртати јунаке цртаних филмова, али то је потпуно одсуство слободног ликовног израза).

У буквалном тумачењу ово је принцип поштовања слободног дечијег изражавања, без нуђења и наметања решења.

У суштинском значењу односи се на дечије самостално истраживање индивидуалности кроз слободно ликовно изражавање.

9. Принцип индивидуализације и социјализације

Настава ликовне културе је конципирана као индивидуална настава па је очекивано да се тај принцип аутоматски испуњава.

Претходни принцип, принцип слободног ликовног изражавања, великим делом остварује и овај принцип али слобода не мора да буде и индивидуалност. Слобода избора код младих је често уклапање у групу и шаблон, прихватање заступљених вредности.

У исто време, мора се реализовати и социјализација:

- Групним радом
- Радом у пару
- Методом драматизације
- Колективним коректурама
- Заједничком анализом радова

Успостављање равнотеже у сталној осцилацији између индивидуализације и социјализације је уметност у примени овог принципа.

10. Принцип историјског и савременог

Развијање свести о повезаности естетских вредности и културне баштине је један од задатака наставног предмета Ликовна култура.

Препознавање ликовности у историјским и савременим делима ствара свест о континуитету естетских феномена.

Поштовањем овог принципа остварују се и васпитно-образовни задаци.

На часу треба реализовати бар једану од три варијанте овог принципа:

Историјско и савремено у **теми** (обрадити појаву и особености теме кроз историјска раздобља, **није** неопходно прецизно дефинисати периоде, године и **векове**, само шта је од чега старије и млађе).

Историјско и савремено у **ликовној техници** (примери реализације ликовне технике кроз различита раздобља, пожељно је дати примере са различитом темом, да се не би везивали за тему, него за технику).

Историјско и савремено у **теорији форме**; кроз анализу ликовних елемената на делима из различитих историјских периода.

Историјско и савремено у теми

11. Принцип мотивације

Остваривањем принципа квалитета, принципа одмерености узрасту, свесности и активности, очигледности и апстрактности, принципа јединства теорије и праксе, слободног ликовног изражавања и принципа индивидуализације и социјализације или бар неколико њих аутоматски се остварује принцип **мотивације**.

Ако није употребљен већи број ових принципа, да не би изостала мотивација, уводе се методе игре, забаве и кроз њих се обрађују садржаји. Креативан приступ припреми уводног дела часа, излагању градива, наставник може да постигне мотивацију ученика за рад и доследно испуњење задатака.

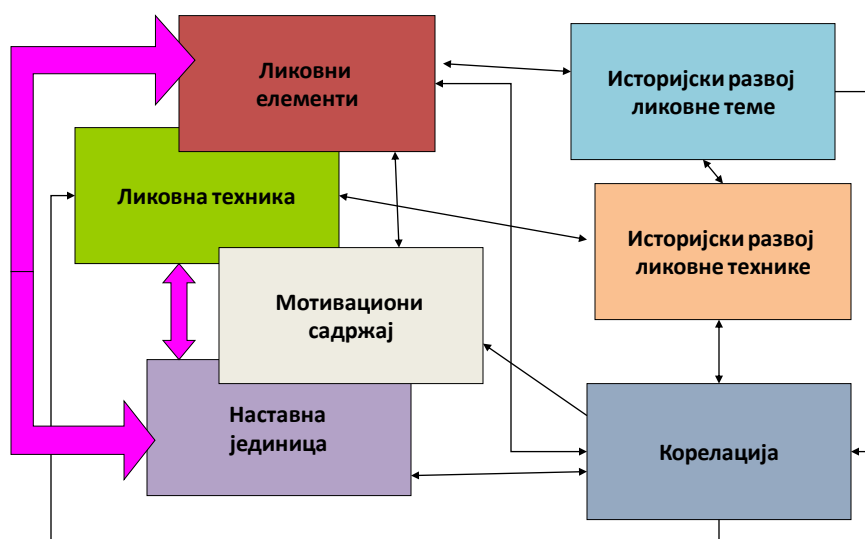
За постизање мотивације подстичу се и задовољавају друге дечије потребе (изазов - компетитивне, моторичке) и мотиви (мотив самоактуелизације).

Најнижи облик мотивације, али ипак дозвољен као помоћна мотивација је обећана награда за испуњени задатак.

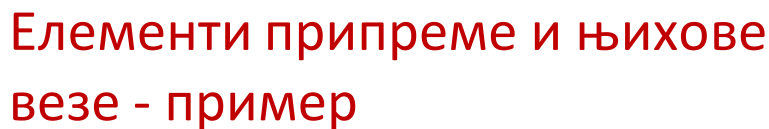
НАСТАВНИ ПРОГРАМ И ЕЛЕМЕНТИ ПРИПРЕМЕ - ОБЈАШЊЕЊЕ ПОЈМОВА

Наставник: Доц. др Миа Арсенијевић

Елементи припреме и њихове везе

- Пожељно је да сваки од елемената има бар по једну везу означену Белом стрелицом

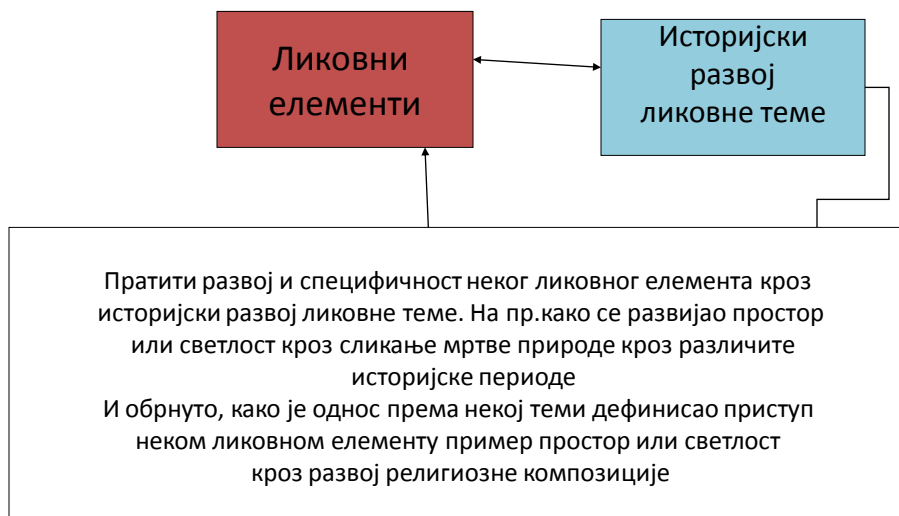


```
graph TD; A[Историјски развој ликовне технике] --> B[Корелација са...]; B <--> A;
```

Историјски развој ликовне технике

Корелација са...

Елементи припреме и њихове везе - пример

Направи најадекватније комбинације елемената из група

• Темпера • Пластелин • Фломастери • Колаж папир • Акварел • Асамблаж • Графика - монотипологија	• Простор • Линија • Боја • Волумен • Валер • Линија • Ритам • Текстура	• мостови • Залазак Сунца • Ограда • Мртва природа • Степенице • Маске • Пејзаж • Грб • Дизајн текстила
--	--	---

Ликовни елементи – техника – ликовна тема

НАСТАВНА ТЕМА (НАСТАВНА ЦЕЛИНА)

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА

ЛИКОВНА ТЕМА (МОТИВ)

ЛИКОВНО ПОДРУЧЈЕ

ЛИКОВНА ТЕХНИКА (ликовни материјали)

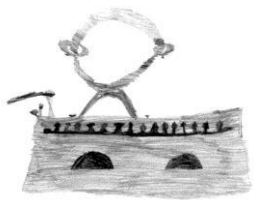
Тип часа; Облик рада; Метода; Наставна средства

НАСТАВНА ТЕМА и НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА

- Наставни програм је школски документ којим се прописују обим, дубина и распоред наставних садржаја (три основне дидактичке димензије). Наставни програм представља конкретизацију наставног плана.
- Наставне теме или целине су комплексни делови наставног програма у којима доминира одређена тематика.
- Наставне јединице представљају обим наставног садржаја одмерен за најчешће један час (у ликовној култури за двочас).

ЛИКОВНА ТЕМА

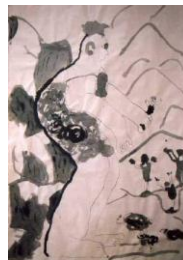
Мотив – Шта радимо?

Пегла – визуелни подстицај

Дрво – визуелни подстицај

Киклоп и
Одисеј –
митологија
као позадина
цртежа –
вербални
подстицај/
подстицај
корелацијом

Мириси – чулни подстицај

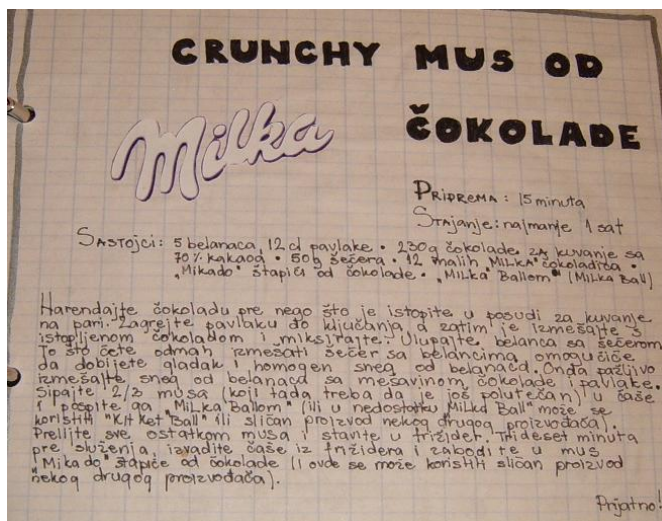
Музика – чулни подстицај

Мотив – визуелни подстицај

све што се може видети

Мотив – вербални подстицај

Мотив – подстицај природе

Мотив – чулни подстицај

Мотив – подстицај уметничким делом

Енди Ворхол - коцка чоколаде уместо Мерлин Монро

Мотив – подстицај корелацијом

Корелација са српским / енглеским језиком и филмском уметношћу
Књига Роалда Дала и филм снимљен по истој књизи – Чарли и фабрика чоколаде

Мотив – подстицај комуникацијом

ЛИКОВНИ МАТЕРИЈАЛИ И ТЕХНИКЕ

Ликовни материјали и технике за час ликовне културе бирају се према:

- Узрасту ученика
- Наклоностима ученика
- Задатој теми
- Педагошким захтевима како би се стимулисао даљи развој ликовних способности ученика
- Карактеру појединих стваралачких подручја

ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНОСТ И КОРЕЛАЦИЈА У НАСТАВИ

Наставник: Доц. др Миа Арсенијевић

Значај и улога општег уметничког образовања

- Опште уметничко образовање упознаје ученике са историјом уметности која је уједно и историја света у сликама и звуцима; уметничко образовање развија изражајне способности ученика у доменима различитих уметности и подстиче дечје стваралаштво. Радећи на креативним задацима ученици уче како да одрже фокус, остану упорни и нађу решења на постављени задатак, уче како да сарађују и раде у групи, али и како да самостално реше проблем. Настава уметничких предмета у основној школи побољшава моторичке способности деце, развија визуелно-просторне вештине, као и креативно мишљење које је кључно за различита будућа занимања ученика али и свакодневне праксе живљења. Учећи о уметности ученици истражују и свет природе, историје, науке – настава уметничких предмета укључује истраживање низа различитих наставних подручја, и тако иницира корелацију знања код ученика, односно води целовитом учењу.

Корелација

- Корелација представља узајамну повезаност две ствари.
- Корелација у настави се односи на функционално повезивање и усклађивање наставних садржаја из различитих активности који су слични или се међусобно допуњују. Без познавања наставе материје једног предмета, не може се у потпуности схватити и усвојити градиво другог предмета. Корелација доприноси систему интеграције садржаја различитих области и подручја. Наставне активности треба да се прожимају и допуњују како би један исти проблем био сагледан са језичког, математичког, ликовног, музичког или другог аспекта. Круто одвајање појединих активности доводи до уско схваћених знања и неспособности да се то знање из једне наставне области примени у пракси, тј. у решавању сличне проблематике у другим активностима. Корелација и трансфер подстичу и развијају научно мишљење и омогућавају разумевање теоријских знања и њихову практичну примену.

Интердисциплинарност

- Интердисциплинарни приступ настави подразумева повезивање садржаја различитих дисциплина (предмета) у логичке целине организоване око једног проблема или теме у оквиру које су знања различитих дисциплина у функцији вишестраног расветљавања проблема или теме која се истражује.
- Интердисциплинарна настава може бити тематска, да повезује и организује у тематске целине садржаје, који су слични или заједнички у различитим дисциплинама.

Тематска корелација

У тематској настави:

- садржаји се повезују у смисаоне целине;
 - тимски рад и истраживање је главна метода рада;
 - користе се различити медији (вербални, визуелни,...);
 - истраживачки тимови се баве проучавањем различитих области једне веће интердисциплинарне целине;
 - комуницирају људи из сродних дисциплина и планирају одређене садржаје, тако да рад у групи, обезбеђује различите погледе на исти проблем;
 - тематску целину треба да сачињавају они садржаји градива различитих дисциплина који логички највише и најбоље иду заједно и најбоље доприносе разумевању целине;
 - усаглашавају се садржаји појединих предмета и потребно време за обраду.
-
- Стимулисање наставника да остварују хоризонталну корелацију наставних предмета, а самим тим и уметничких и других наставних предмета
 - Уметничко дело у функцији остваривања циљева и задатака програма васпитања и образовања – уз ликовно изражавање ученика у оквиру задатака других наставних предмета, један од најједноставнијих видова корелације ликовне културе и других наставних предмета јесте употреба адекватно одабраних уметничких ликовних дела као визуелно-дидактичких средстава

Употреба уметничких дела као дидактичких средстава у свим врстама (предшколских) активности и у настави других предмета, омогућава остваривање ових циљева, чак и више циљева одједном, у зависности од:

- избора уметничког дела
- начина на који га повезујемо са одређеним предметом
- слојевитости тумачења.

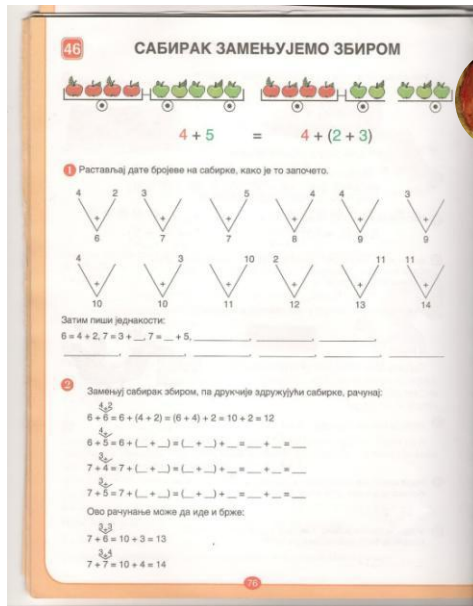
На овај начин се веома ефикасно остварује **економичност** као наставни принцип – употребом свега неколико слика можемо да направимо брз пресек кроз многе од ових педагошких циљева.

Којим се принципима и критеријумима треба водити при одабиру визуелно-дидактичких материјала?

Општим принципима методике ликовног васпитања и образовања, са акцентом на примену, тј. афирмацију принципа квалитета и васпитне усмерености што подразумева коришћење репродукција проверених вредности, квалитетних фотографија, технички добро припремљене репродукције, док се властити примери и илустрације избегавају. Наравно, примере као и начин презентације истих потребно је (осим плану и програму) прилагодити интересовањима савременог ученика, захтевима савремене наставе, односно захтевима медијске савремености у којој живимо.

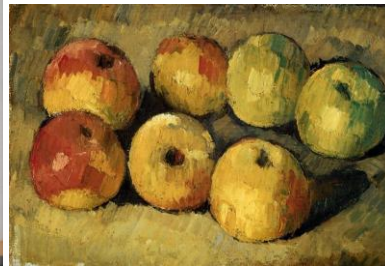
ПРЕДЛОЗИ ЗА КОРИШЋЕЊЕ ЛИКОВНОГ УМЕТНИЧКОГ ДЕЛА КАО ВИЗУЕЛНО-ДИДАКТИЧКОГ СРЕДСТВА У УЏБЕНИЦИМА ОД 1-4 РАЗРЕДА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Резултати коришћени за рад:
Милош Ђорђевић, Миа Арсенијевић,
Садржаји ликовне уметности у настави математике,
Презентовано на конференцији MATM2017 у Јагодини

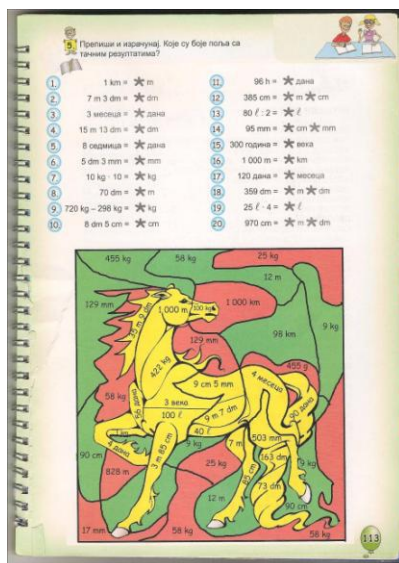

Завод за уџбенике, 1 разред

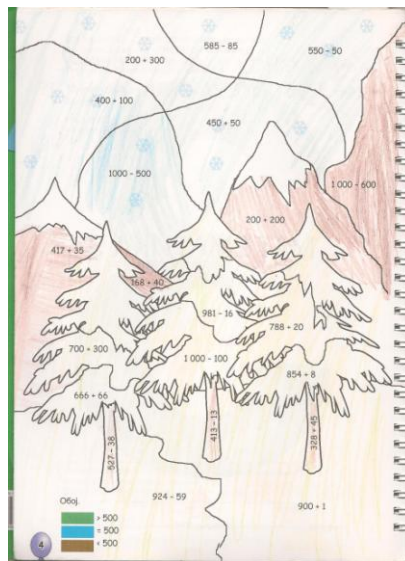
СЕЗАНОВЕ ЈАБУКЕ

УМЕСТО
ИЛУСТРАЦИЈЕПол Сезан, Мртва природа са јабукама,
импресионизам

СЛИКАЊЕ ПО БРОЈЕВИМА

БИГЗ, 3 разред

СЛИКАЊЕ ПО БРОЈЕВИМА

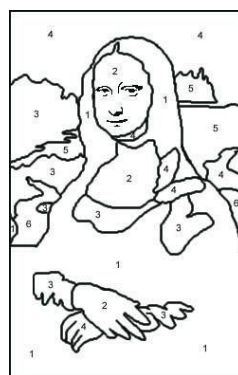
ЕНДИ ВОРХОЛОВА
серија "УРАДИ САМ"

УМЕСТО
ИЛУСТРАЦИЈЕ

СЛИКАЊЕ ПО БРОЈЕВИМА

или
РЕПРОДУКЦИЈА
ЛЕОНАРДАДА ВИНЧИА,
ВАН ГОГА ...

Клет, 1 разред

ОДНОСЕ У ПРОСТОРУ
МОЖЕМО УОЧАВАТИ
И НА
СЕЗАНОВОЈ
МРТВОЈ ПРИРОДИ...

Клет, 1 разред

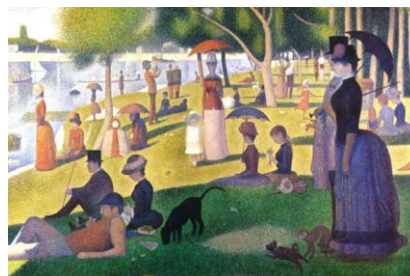
ОДНОСЕ У ПРОСТОРУ
МОЖЕМО УОЧАВАТИ
И НА
ВАН ГОГОВОЈ
СОБИ У АРЛУ...

Клет, 1 разред

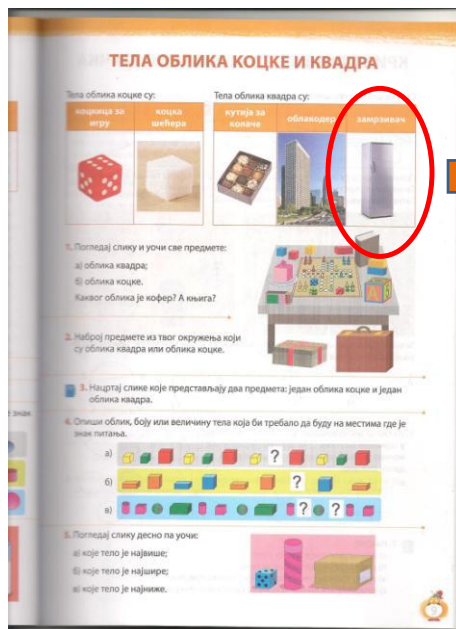
ОДНОСЕ У ПРОСТОРУ
МОЖЕМО УОЧАВАТИ
И НА
СЕРАОВОМ
НЕДЕЉНОМ
ПОПОДНЕВУ...

Клет, 1 разред

ОДНОСЕ У ПРОСТОРУ
МОЖЕМО УОЧАВАТИ
И НА
СЛИКАМА
НАИВНЕ
УМЕТНОСТИ...

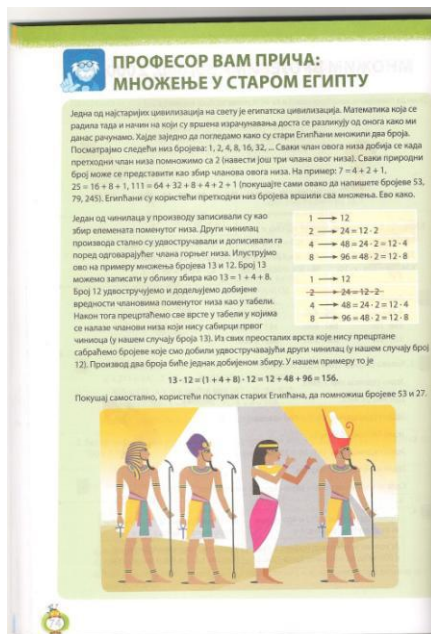

УМЕСТО ОБИЧНОГ
ФРИЖИДЕРА У УЏБЕНИКУ
СЕ МОГУ НАЋИ КУЛТНИ
ДИЗАЈНЕРСКИ ПРЕДМЕТИ
ИЛИ НОВА ОСТВАРЕЊА
ИНДУСТРИЈСКОГ ДИЗАЈНА...

Клет, 2 разред

РЕПРОДУКЦИЈА
УМЕСТО
ИЛУСТРАЦИЈЕ

Клет, 4 разред

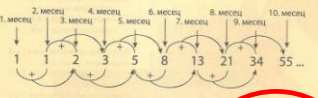
**ПРОФЕСОР ВАМ ПРИЧА:
ФИБОНАЧИЈЕВИ БРОЈЕВИ**

Сигурно сте до сада чули за неке од познатих математичара: Архимеда, Еуклида, Питагору, Декарта... Један од познатих математичара, који је живео пре 800 година, био је и Леонардо из Пизе, познатији као Фибоначи. Као млад путовао је по северу Африке са оцем, а онда се вратио у Италију и у једној од својих књига поставио следећи задатак:

„Неки човек је ставио пар зечева на место које је са свих страна ограђено забором. Сваки пар зечева може да донесе нови пар после два месеца од дана рођења. Колико ће парова зечева бити рођено на том месту после годину дана (у 12 месеци)?“

Како решити овај задатак? Ако је једног месеца био неки број парова зечева који могу да донесу нове, онда ће наредног месеца сви они такође моћи да донесу нови пар. Али наредног месеца ће нови пар моћи да донесу и сви они парови који су се пре два месеца родили. Значи да је пре два месеца рођено истолико парова зечева колико је тада било парова које су могле да донесу нови пар. Значи, укупан број парова који наредног месеца могу да донесу нови пар једнак је збиру парова из претходна два месеца. Покушај да израчунаш колико парова зечева може да донесе нови пар у 12 месеци ако је на слици дат број у сваком од првих 10 месеци.

Бројеви овога низа (1, 1, 2, 3, 5, 8, ...) називају се Фибоначијеви бројеви, а сам низ Фибоначијевог низа. Сваки низ у коме се сваки члан (почев од трећег) израчунава тако што се сабира претходна два је низ сличан Фибоначијевом низу.

Покушај у свесци да одредиш следећих 7 чланова следећег од низова сличних Фибоначијевом низу, ако су за сваки низ позната прва два члана: (1, 7, ...), (20, 3, ...), (36, 189, ...), (54, 687, ...).

Покушај да задаш другу или другарицу из клупе два члана, а она/он она одреди (вероватно те бројеви) првих девет чланова нека сличног Фибоначијевом низу.

Клет, 4 разред

**ДОБАР ПРИМЕР
УВОЂЕЊА
САДРЖАЈА
ЛИКОВНЕ УМЕТНОСТИ У
НАСТАВУ ДРУГИХ ПРЕМЕТА,
У ОВОМ СЛУЧАЈУ
МАТЕМАТИКЕ**

Укрштања научних и уметничких дисциплина,
трагање за ‘спојевима’, кадрирање истих,
преобликовање у квалитетан визуелно-
дидактички материјал...

Корелација са математиком

- Већ на почетку школовања ученици рачунају помоћу сличица, цртежа, симбола или предмета. Због конкретних представа у настави математике деца цртају готове узорне разних предмета помоћу којих се вежбају и сабирању и одузимању. Тада треба бити обазрив и не инсистирати превише на томе да поједини предмети буду потпуно једнаки како се то касније не би негативно одразило на дечји ликовни израз.
- Цртеж има посебно важну улогу у формирању геометријских појмова. Вајањем појединих геометријских облика деца стичу јасније представе о простору.
- Пример примене ликовног дела (кадар Сезанове мртве примере) као визуелно-дидактичког средства у настави математике

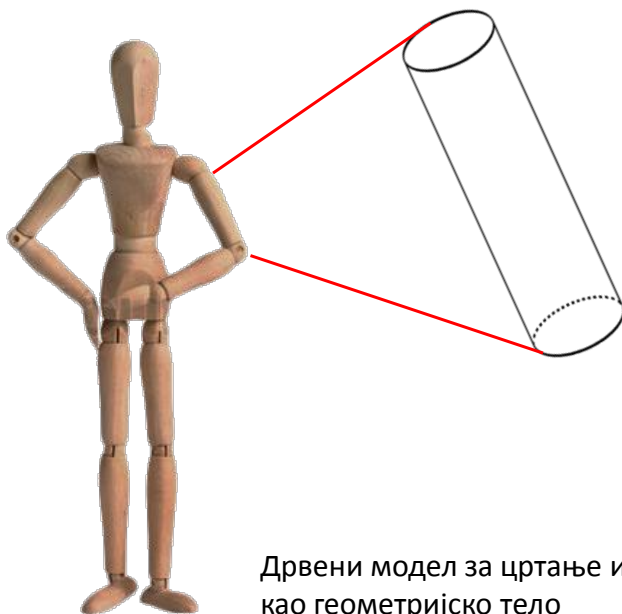
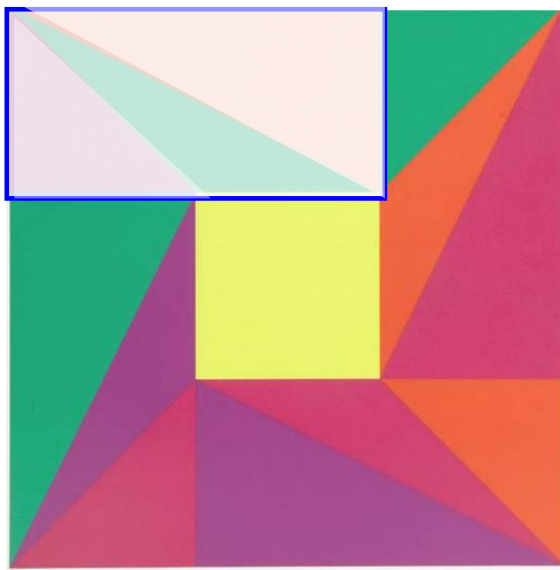
ПОЛ СЕЗАН

ПЕТАР ПЕТРОВИЋ

MAX BILL 1989.
litografija

- Упореди површине ова три троугла и жутог квадрата

Дрвени модел за цртање и ваљак
као геометријско тело

Корелација са развојем говора и српским језиком

- Слика, уметничка слика или слика као документ користе се као наставно средство у свим активностима, па и у настави развоја говора. Нпр. Буквар садржи пратеће илустрације које обогаћују текст, кроз које ученике уводе у говорне вежбе и препознавање слова. Коришћење слика је неопходно јер даје комплетнији доживљај и представу о времену, схватањима, људима, облицима предмета, историјским догађајима, егзотичним мотивима, а самим тим проширује се васпитни утицај поједине наставне дисциплине.
- Када је у питању текстуални садржај, уметничка дела морају бити у тесној вези са садржајем текста. Добра оријентација за избор уметничког дела може да послужи време када је настало и ликовно и литерарно дело. Често се користе и портрети писаца који су насликали ликовни уметници, њихови савременици.
- После читања и анализе неког књижевног дела или тема из драме и филма деца веома радо приступају илустрацији. У процесу ликовне интерпретације неког књижевног текста потребно је да она одговара карактеристикама текста, да је сродна са њим, да се просто надовезује на њега. Треба водити рачуна да то цртање не буде механичко и пасивно.
- Врло је важно да су књижевно дело и његова ликовна интерпретација сродни и по концепцији и по мотиву. Текстови школске и домаће лектире су одличан подстицај за ликовне изражајне могућности ученика јер су у потпуности у складу са њиховим узрастом и њиховим интелектуалним могућностима. У настави српског језика цртањем се могу открити пуноћа и богатство дечјих представа и осећања. За корелацију најпогоднији су текстови, који кроз драматизацију и игру улога, уз стварање сценографије и костима, затим осмишљавање сценског покрета и кореографија, ученицима и учитељима пружају читаву лепезу могућности. Путем ове активности дошло би до корелације, не само српског језика и ликовне културе, већ и до корелације са музичком културом и физичким васпитањем.

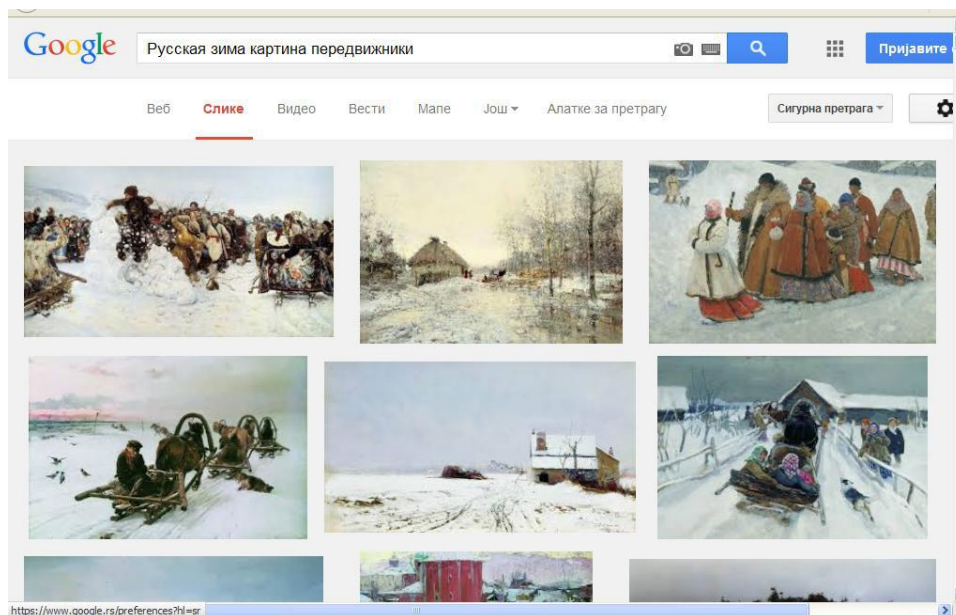

Густав Доре (Gustave Dore)
Црвенкапа, илустрација

Слике передвижника као подлошка и илустрација
књижевног дела Чехова

Русская зима картина передвижники

Корелација са биологијом

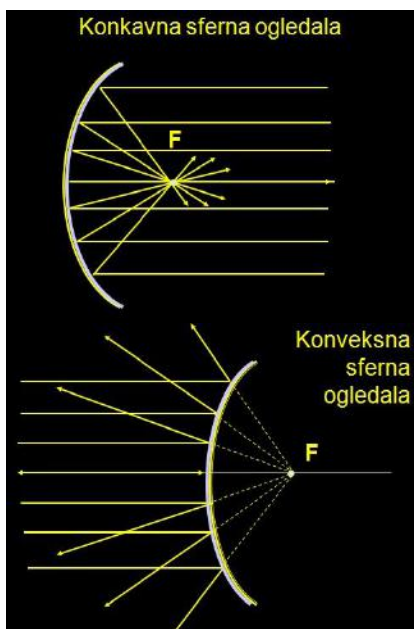

Албрехт Дирер
(Albrecht Dürer)
Крило птице,
акварел и гваш на
папиру, 20 x20 цм,
1512. година

Корелација са предметом Свет око нас, односно са Природом и друштвом

- Корелација између ова два предмета има за циљ да стечена знања из области природе и друштва, путем визуелно-естетског доживљаја, трајно угради у свест и осећање ученика. Корелацијом садржаја ова два предмета, ученицима приближавамо и уметничке вредности. Ликовна дела помажу ученицима да кроз визуелну перцепцију потпуно или делимично схвате време у коме се збио неки догађај из прошлости. Такође, корелацијом ова два предмета ученицима се омогућава да своје знање о природи прошире и да уоче како човек стваралачким радом прилагођава природу својим потребама, да упознају ликовно-естетске квалитете кроз посматрање просторних ситуација и географских карактеристика пејзажа. Ученици своје ликовне способности испољавају и у изради карте, рељефа, макете, модела. Уметничка фотографија такође има важну улогу у упознавању одређених географских простора. Корелација се, такође, може остварити кроз пројекцију филмова, дијафилмова, организацију изложби фотографија и репродукција у школским просторијама, обилазак музејских поставки; кроз графичко изражавање непосредног посматрања разноврсности пејзажа ради уочавања карактеристика рељефа, природних структура и боја у природи.

Корелација са физиком

Закон одбијања светлости.
Равна и сферна огледала и
конструкција ликова
предмета.

Jan van Eyck, Портрет Арнолфинијевих, 1434.,

Petrus Christus –
Ст. Елигијус златар
(1449)

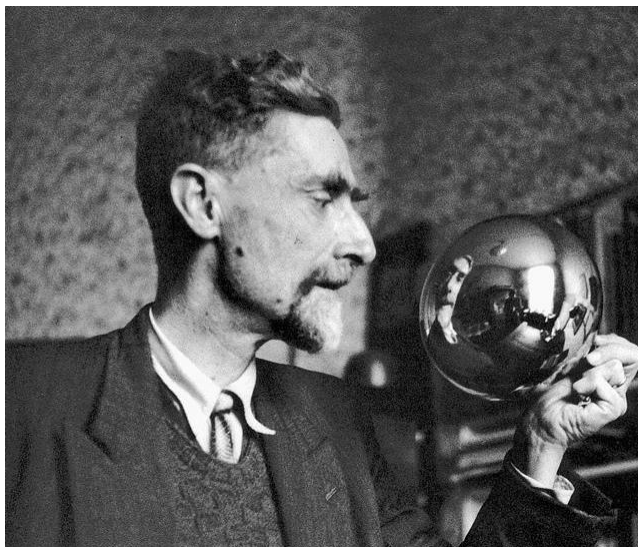
Quentin Metsys – Зајмодавац са својом женом (1514)

Parmigianino – Аутопортрет у конвексном огледалу (1524)

Max Escher, 1935

Корелација са музичком културом

- Подстичу ученике на активност, буди осећања и покреће машту. Бројне су асоцијације од звукова из природе па до саме музика. Кроз цртеж или слику ученик још једном проживљава музичку композицију, наново ужива у њој, продубљује своје утиске, употпуњује осећања. (Ликовним одговором на музички подстицај спајају се ове две врсте уметности.) Обзиром да је музика одређени редослед звукова произведених на разним инструментима који кроз склад (хармонију) добијају своје значење, илустровању музике можемо приступити на четири начина:
 -
 - 1 - илустровање звукова,
 - 2 - илустровање инструмената,
 - 3 - илустровање склада (хармоније),
 - 4 - илустровање значења и поруке.

Представе музицирања у Египту, Грчкој, Риму

Средњовековни рукописи: сцене музицирања и развој музичке нотације

Giorgione, "Concerto Champetre", 1510-11.

Frans Hals, "Two Singing Boys", 1626.

Judith Leyster, "Carousing Couple", 1630.

Evaristo Baschenis
Барокни портретиста инструмената из Кремоне

Jean - Honore Fragonard, "The Music Lesson", 1770-1772.

Романтичарска идеја путника-путалице своју визуелну представу добила је у делу Каспар Давида Фридриха "Путник над морем магле", док је музичку разраду доживела у чувеној "Вандерер фантазији" Франца Шуберта.

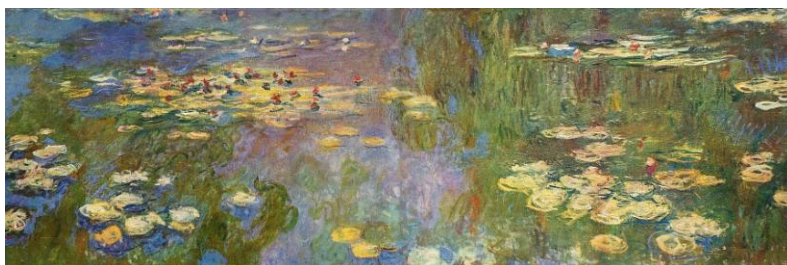
Caspar David Friedrich, "Wanderer waiting in a sea of fog", 1817-18.

J. M. W. Turner, 1840-45.

Шта чујемо?

Claude Monet, "Water Lilies" serija

Шта чујемо?

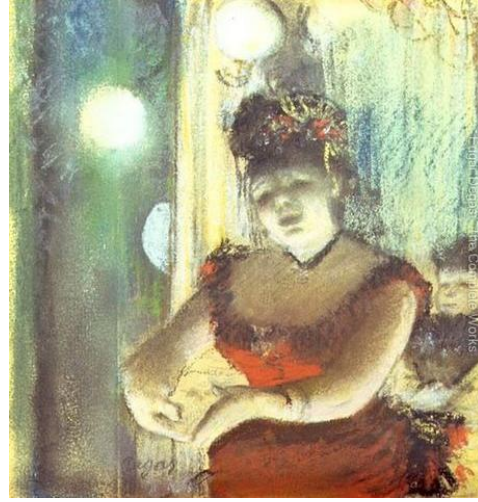
Edgar Degas,
"Ballet: Primaballerina",
1976-77.

Henri de Toulouse-Lautrec,
"Jane Avril Dancing",
1892.

Edgar Degas,
"Opera singer",
1878.

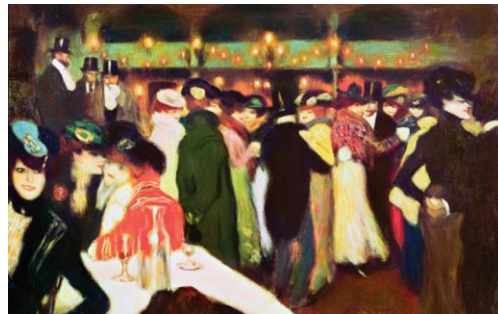

Edgar Degas,
"Café-Concert Singer",
1878.

" Le Moulin de la Galette"

Renoir, 1876.

Picasso, 1900.

XX ВЕК

Пикасове гитаре...

“Стари гітариста”, 1903.

“Гитара”, колаж, 1913.

Гитара”, асамбляж, 1912.

Пикасове виоліне...

Picasso, “Violin”,
1912.Picasso, “Violin”,
1915.

Pablo Picasso, “Ma Jolie”, 1914.

Picasso, “Violin and Sheet Music”, 1912.

Renoir,
1876.

Picasso,
1925.

Matisse, 1910.

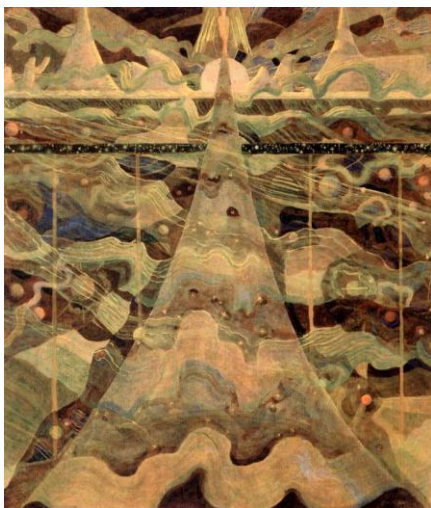
Nolde, 1910.

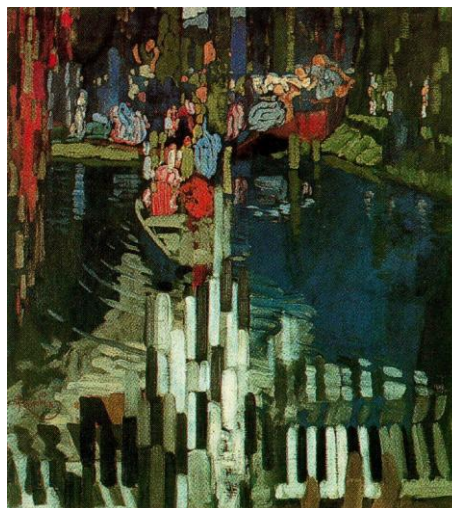
Beckmann,
1923.

Густав Климт, "Бетовенов фриз - Ода радости", 1902.

Микалоиус Костантинас
Циурлионис,
“Звездана соната. Аллегро”,
1908.

Франтисек Купка,
“Дирке клавира. Језеро.”,
1909.

Како звучи боја?

Такође, поређењем Купкине слике И знатно каснијег дела Роберта Делунија видимо колики је значај Купкиног истраживања И колико је утицао на сликаре симултанизма који су посебну пажњу поклањали управо проучавањима ‘звучности боје’, тј. покушавали да ‘осликају’ звук, да обједине сугестивност визуелног подстицаја са звучним стањем у музици, односно да дочарају звучно сликом... простирање звука они представљају кружним формама иначе карактеристичним за овај сликарски правац...

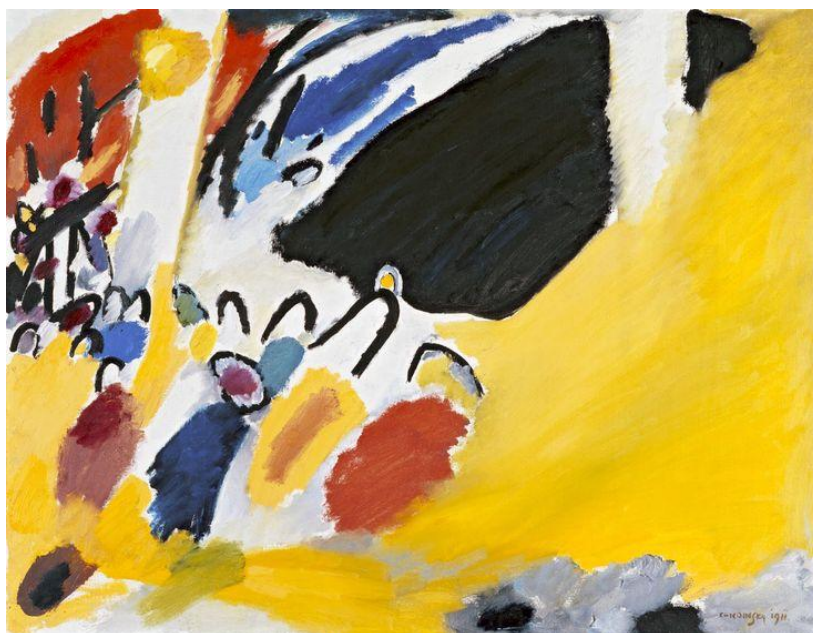
Frantisek Kupka

Robert Delaunay, “Rythme et joie de vivre”, 1930.

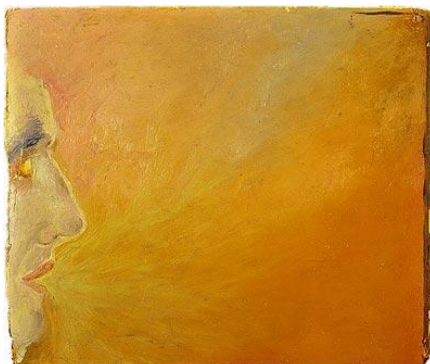
Василиј Кандински (Wassily Kandinsky)
Тиха хармонија, уље на платну, 1924. година

Василиј Кандински , "Импresiја III. (Концерт)", 1911.

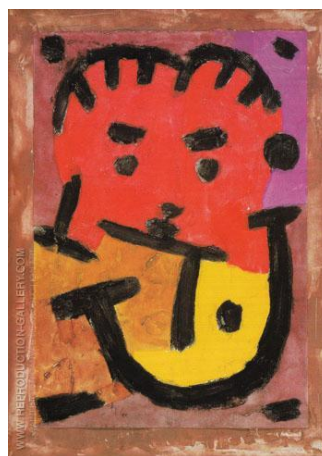
Најзначајнији сликар када говоримо о првој апстракцији јесте свакако Василиј Кандински. Кандински је био велики пријатељ са Арнолдом Шенбергом, творцем додекафоније, композитором, али и сликаром који је сликао оне визије које музиком није успевао да изрази.

Шенберг и Кандински, искусили су синестезију, мешање чулних надражаја И радили управо томе, тј то желели да постигну својим делима – да се боје 'чују', а звуци 'осете'. Заједно су истраживали однос између хармоније боја И звучне хармоније. Шенберг је чак једном свом од својих оркестарских дела (1909) дао назив "Боје".

Слике Арнолда Шонберга

Пол Кле: музичар или сликар?

Пол Кле, "Музичар", 1937.

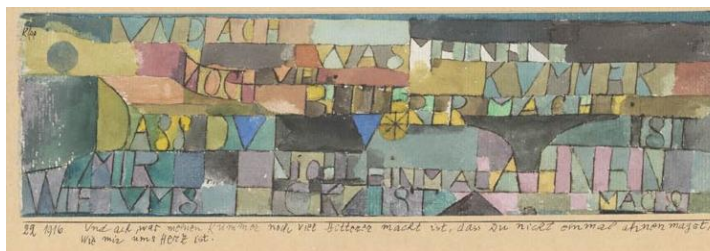
Paul Klee, "Music at the Fair", 1924.

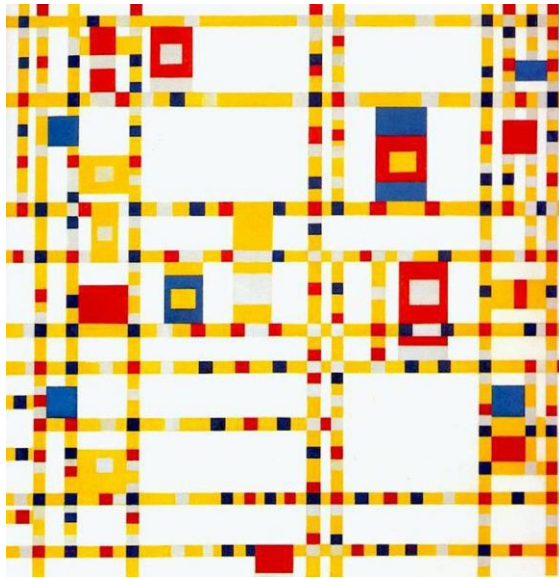

Пол Кле, "Фуга у црвеном", 1921.

Пол Кле, "У ритму", 1930.

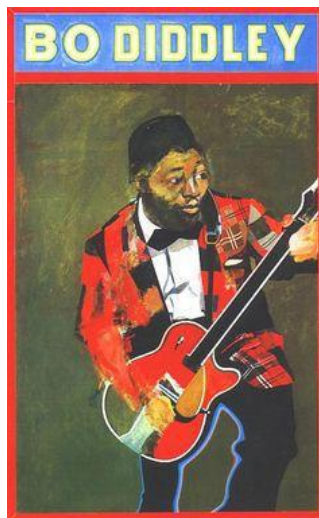

Piet Mondrian,
"Broadway
Boogie-Woogie",
1942-43.

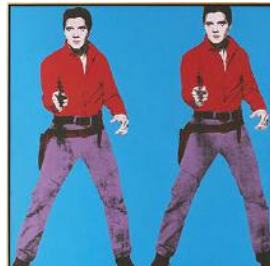

Jackson Pollock, "Convergence", 1952.

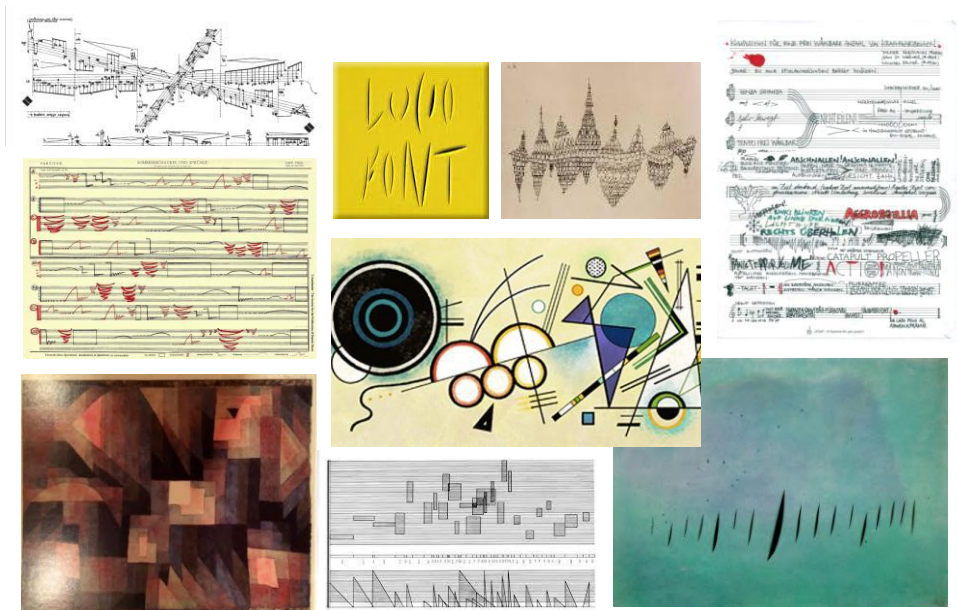

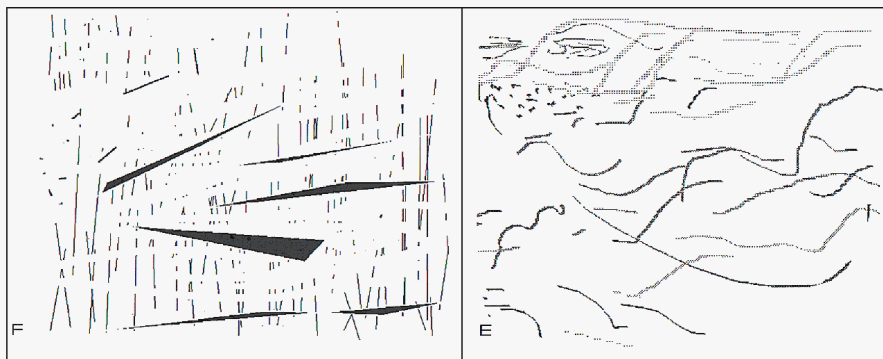
Peter Blake,
"Bo Diddley", 1963-64.

Andy Warhol, "Elvis I and II", 1963-64.

Шта је све музика а шта партитура?

Интуитивна музика, партитура

HELIKOPTER-STREICHQUARTETT Stockhausen

AUFSTIEG

Viol. I: *f* tremolo
Viol. II: *f* tremolo
Viola: *f* tremolo
Vcllo: *f* tremolo

FLUG

Viol. I: *f* *tr*
Viol. II: *f* *tr*
Viola: *f* *tr*
Vcllo: *f* *tr*

Viol. I: *f* *tr*
Viol. II: *f* *tr*
Viola: *f* *tr*
Vcllo: *f* *tr*

Viol. I: *f* *tr*
Viol. II: *f* *tr*
Viola: *f* *tr*
Vcllo: *f* *tr*

Viol. I: *f* *tr*
Viol. II: *f* *tr*
Viola: *f* *tr*
Vcllo: *f* *tr*

Viol. I: *f* *tr*
Viol. II: *f* *tr*
Viola: *f* *tr*
Vcllo: *f* *tr*

Viol. I: *f* *tr*
Viol. II: *f* *tr*
Viola: *f* *tr*
Vcllo: *f* *tr*

Viol. I: *f* *tr*
Viol. II: *f* *tr*
Viola: *f* *tr*
Vcllo: *f* *tr*

Партитура Карлхајнца Штокхаузена

Цртеж или нотни запис, или и једно и друго?

Структурална корелација

- Реч *корелација* често се провлачи кроз упуте о методичкој реализацији наставног часа; па ипак њено значење често остаје нејасно и неодређено. Тако се корелација неретко исцрпљује ликовном илустрацијом неког текста (корелација: српски језик - ликовна култура), описом доживљаја или илустровањем неке музичке композиције (српски језик / ликовна култура – мазичка култура) или пак сликањем биљака и животиња (ликовна култура - природа и друштво). Међутим, смисао корелације требало би да буде нешто друго; сама реч *корелација* дефинише се као међусобни **суоднос**, узајамна зависност, повезаност у хармоничну целину.
- Задржимо се на ријечи *суоднос*. Поставимо у односе: мали чекић и двоструко већи; музичке тонове C1 и C2 (размак октаве); дете високо 90cm и одраслог човека високог 180cm те бројеве 13 и 26. Тематски, између њих нећемо наћи ништа заједничко, али већ на други поглед уочавамо како су сви парови постављени у односе један према другоме, тј. у омјер двоструке вредности једног елемента према другом. Пронашавши на тај начин заједнички именитељ наизглед неспојивим појавама, уочавамо најважнију особину корелативности: то је **структуралност**. Структуру препознајемо као унутрашње начело које гради неки облик, дакле као невидљиво везиво које својим смислом држи на окупу целину, композицију. (прилагођен текст Мирослава Хузјака)
- Из корелације и пропорције долази нам још нешто: латинска реч пропорција на грчком гласи **аналогија**. Пропорција је еквиваленција двају омјера, каже Еуклид, дакле $A : B = C : D$.
- "И као што *зрак* одзвања у *шупљем* тијелу гитаре,
Изнудио сам свој *сан* у празнини твог *срца*..."
- Зрак у шупљем тијелу **као** сан у срцу има управо структуру: А према Б **као** Ц према Д (Матила Гхука, "Филозофија и мистика броја"). Или рецимо: вечер је према дану **као** старост према животу.
- Низ се успоставио: корелација - суоднос – пропорција - аналогија. Како га можемо искористити?
- Овај низ често користимо спонтано у свакодневној комуникацији, када нешто желимо појаснити саговорнику који није пријемчив за тренутни однос елемената: "То ти је исто **као** да..." и слично. А појашњавање и освештавање и јесте један од примарних циљева наставе у школи. (прилагођен текст Мирослава Хузјака)

- За **тематску корелацију** бира се **тема** која се провлачи кроз различита подручја, односно наставне предмете.
- За **структуралну корелацију** бира се **појам**, тј. у различитим појавама / областима препознаје се заједнички именитељ, карактеристика или законитост која се понавља; посредством одабраног појма успоставља се корелација између често наизглед неспојивих појава.

Пример успостављања структуралне корелације ликовне и музичке културе

- Задаци ликовног реаговања на слушању музику – у пракси се неретко ови задаци своде на пуку илустрацију, јер ученици уз музику добију и одређене податке о делу укључујући име аутора, наслов композиције, па чак и појашњења исте.
- С друге стране, прави изазов били би задаци у којима се тежи истинском, структурном повезивању слике и звука, где вербално посредовање неће бити мост између ове две уметности.
- Проблем - Музика и ликовне уметности користе два различита језика, музички и визуелни, а превођење с једног на други никада није једноставно.

Искуства и проблеми превођења: како невидљиво учинити видљивим?

- „Преводити, дакле значи разумети унутрашњи систем неког језика и структуру неког текста данас у том језику, и створити двојника текстуалног система који, с извесном дискрецијом, може код читатеља произвести сличне учинке“ (Есо, 2006). Умберто Еко спомиње да превод ствара *двојника* што значи да он никада није исто што и оригинални *текст* који преводимо; превођење носи одређене губитке, али сам превод је добитак – превод је ново дело, нови текст који не сличи оригиналном већ само реферира на њега.
 - Сликара Пол Кле (Paul Klee), и сам неретко инспирисан музиком, сматрао је да „функција уметности није поновити виђено, већ невидљиво учинити видљивим“.
 - Мирослав Хуздак добро примећује да је визуелизација „једно од оруђа поступања са искуством, активни фактор у њеном развијању“ (Huzjak 2011) – заправо, визуелизација омогућава трансформацију чулног у појмовно и појмовног у чулно, и управо зато има тако важну улогу у образовном процесу.
-
- Доживљај музичког дела је оно што индивидуализује рецепцију, односно сваку појединачну интерпретацију (Barrett 2002, 2006; Данто 2007, 2008). Представа, створена за време слушања музичког дела (а конструисана на темељима формалне анализе музичког садржаја и личног доживљаја музике), заправо је **визибилитет музике** који се пак касније, или већ за време слушања, може изразити на било који начин, у било којем медију и било којим средствима.
 - Коста Богдановић дефинише визибилно као међузависност односа реалног виђења у уобразиљи, којима се ствара област интегрално виђеног и схватљивог човековог света. Визибилитет се заснива на могућностима појаве неке представе, на било који начин и било којим средствима. (Богдановић, 2007)

- Радови ученика 3. разреда настали као одговор на слушање Дворжакове Симфоније “Из новог света”

- Радови ученика 3. разреда настали као одговор на слушање Дебисијеве “Месечине”

Писана припрема за час Ликовне културе

1

Универзитет у Крагујевцу
Факултет педагошких наука у Јагодини

Писана припрема
за практично предавање из Ликовне културе

Ментор:

Студент:

Јагодина, 2018.

Насловна страна

ОПШТИ ПОДАЦИ	
Студент предавач:	
Датум:	
Школа:	
Разред и одељење:	
Час по реду:	
ОПШТИ МЕТОДИЧКИ ПОДАЦИ	
Наставни предмет:	
Наставна целина:	
Наставна јединица:	
Ликовна тема:	
Ликовно подручје:	
Ликовна техника:	
ЗАДАЦИ ЧАСА	
Васпитно-образовни задаци:	
Ликовно-естетски и практични задаци:	
Корелација:	
Тип наставног часа:	
Облици рада:	
Наставне методе:	
Наставна средства:	
Мотивациони садржај:	
Корисна литература:	
Претходна ситуација:	

Општи подаци

Општи методички
подаци

ОПШТИ ПОДАЦИ	
Студент предавач:	
Датум:	
Школа:	
Разред и одељење:	
Час по реду:	

ОПШТИ ПОДАЦИ	
Студент предавач:	Име студента
Датум:	Датум одржавање часа
Школа:	Име школе у којој се реализује час
Разред и одељење:	Разред и одељење у ком се реализује час
Час по реду:	(опционо) час по реду у школском распореду

ОПШТИ МЕТОДИЧКИ ПОДАЦИ	
Наставни предмет:	
Наставна целина:	
Наставна јединица:	
Ликовна тема:	
Ликовно подручје:	
Ликовна техника:	

ОПШТИ МЕТОДИЧКИ ПОДАЦИ	
Наставни предмет:	Ликовна култура
Наставна целина:	Назив наставне теме, тј. целине (дефинисано наставним програмом)
Наставна јединица:	Назив наставне јединице (дефинисано наставним програмом)
Ликовна тема:	Назив ликовне теме на коју деца раде на часу
Ликовно подручје:	Цртање, сликање, графика, вајање, дизајн
Ликовна техника:	Ликовна техника у којој деца раде на часу

Ликовна тема:

Кратка, јасна и свеобухватна ради потпуне и ефикасне реализације ликовног задатка. Подложна изменама у складу са дечијим интересовањима, активностима, породицом (ради додатне мотивације)...

ЗАДАЦИ ЧАСА:	
Васпитно-образовни задаци:	
Ликовно-естетски и практични задаци:	

Задатак часа: Одређује шта ученици треба да **науче** и чиме да се **поуче** од онога што ће научити.

Образовно-васпитни задаци - опажање облика, величина, положаја у природи; повезивање опажених информација што чини основу за визуелно мишљење; стварање услова за разумевање природних законитости и друштвених појава; стварање интересовања и потребе за посећивање изложби, галерија и музеја као и чување културних добара у складу са демократским опредељењем друштва; развијање солидарности и толеранције према културним вредностима других националних заједница...

Ликовно-естетски - стицање искуства и грађење критеријума према ликовној уметности и ликовним појава у животу; препознавање ликовних техника и усвајање знања о ликовним техникама; креативна, практична примена различитих ликовних техника; усклађен рад са другим медијима (звук, покрет, сценски амбијент, литерарни израз).

Корелација:	
Тип наставног часа:	
Облици рада:	
Наставне методе:	
Наставна средства:	
Мотивациони садржај:	
Коришћена литература:	
Претходна ситуација:	

Корелација - омогућава јединство знања и подстиче интердисциплинарни приступ учењу и примену трансфера знања. Навести и образложити са којим наставним предметима је планирана корелација на часу.

Тип наставног часа:

Обрада новог градива - реализација програмских задатака, обрађивање наставних садржаја уз примену адекватних наставних средстава, облика и метода рада са корелативним и комплементарним основама процеса сазнања и процеса учења.

Утврђивање - верификација програмских задатака. Разликујемо **час утврђивања**: понављање, вежбање, систематизација, проверавање и оцењивање наставног градива у оквиру конкретне наставне јединице или програмске ликовне целине; и **утврђивање као фазу** (сегмент анализе дечјих радова) на крају часа: сажета, краткотрајна и завршна фаза наставног рада .

Облици рада: фронтални, индивидуални, рад у паровима, групни и колективни. Њима се регулишу односи наставника и ученика али и ученика међусобно (социјализација). Међусобно су повезани, комплементарни су и применљиви у свим фазама наставне.

Наставне методе:

Вербална - монолошка и дијалошка, излагање наставника или разговор, дискусија наставника и ученика или међу ученицима.

Демонстративна - демонстрација наставника или стручњака, одређене технике, поступка, процеса, ситуација, односа, покрета, радњи, функционисање апарата или машина. Такође као **илустративна** - показивање **директно** цртежа, слика, фотографија или **индиректно** репродукција, шаблона, шематских упутстава и графикана.

Подстиче разумевање очигледности ситуације, мисаону активност, радну мобилност и интеракцијску комуникацију наставника и ученика.

Комбинација наставних метода обезбеђује широко поље активности. Оптимална ефикасност постиже се наизменичном употребом метода у свим поменути облицима рада.

Наставна средства: Важни инструменти наставног рада.

Природна наставна средства - човек (гост одређене професије у посети), биљке (показивање текстуре), животиње (посета зоолошком врту)...;

Техничка наставна средства - аудио, визуелна и аудио-визуелна.

Мотивациони садржај: Креативан приступ припреми и реализацији часа, оптимална атмосфера за рад...

Коришћена литература: навести литературу коришћену за припрему часа

Претходна ситуација: Претходна наставна јединица коју су ученици обрађивали; Распитати се код школског наставника о предзнањима ученика, наставним јединицама које су ученици обрађивали у претходном периоду.

ТОК ЧАСА	
Уводни део:	
Главни део:	
Завршни део:	

АРТИКУЛАЦИЈА НАСТАВНОГ ПРОЦЕСА

Расподела времена

Један школски час (45 минута):

уводни део 10 мин, главни део 30 мин, завршни део 5 минута

Двочас (90 минута):

уводни део 20 мин, главни део 55-60 мин, завршни део 15 минута

Уводни део:

Обавеза наставника да ефективно утиче на радну мобилност и мисаону активност које се даље одражавају на практичну делатност ученика. Предуслови - одговарајући поредак школског намештаја, опреме и средстава, присуство ученика и њихово адекватно распоређивање у учионици.

Мотивацију и интензивирање интересовања за рад, стварање повољне радне атмосфере, активирање психичких и психомоторских активности ученика (перцепција, пажња, машта, мишљење, говор).

Излагање адекватно обликоване структуре наставног садржаја, прилагођене узрасту, уз примену адекватних наставних средстава и метода. Схватање и усвајање суштине садржаја круцијално је за примену стечених знања и способности у практичним делатностима.

Није примерено ограничавати временско трајање увођење ученика у наставни рад али трајање овог дела часа не би требало да се негативно одрази на време за практични рад.

Главни део:

Прва фаза ликовног обилажења

Акцента на ликовној теми. Претходна ситуација на основу Ликовно-личне карте. Наставник тежи ликовној и интелектуалној образованости сваког ученика. Првих 5-10 минута прилика за прву **колективну коректуру** ако постоји опште заступљен проблем (са техником или темом). Најкритичнија фаза, ту настају креативне идеје.

Друга фаза ликовног обилажења

Фаза ликовне разраде. Интензиван обилазак свих ученика. **Појединачне коректуре**. Провера разраде почетне идеје и антиципација. Кроз партнерски однос наставник и ученик се консултују о даљем току рада. Мотивација и подстицај. Охрабрити ученика да изрази и себе кроз рад - ликовни проблем и тема као подстицај за психичко сазревање.

Трећа фаза ликовног обилажења

Идеја се јасно испољава. Финиш и финализација радова на најбољи и најефикаснији начин. Додатна упутства и предлози кроз **појединачне коректуре**.

Завршни део:

Обнова градива - провера степена усвојености нових информација.

Када се држи појединачан час ликовне културе за анализу имамо 5 минута – бира се око 5 радова које као интересантне примере наставник показује одељењу и користи као материјал за дискусију. Када се држи двочас, имамо могућност излагања свих ученичких радова на табли који се затим обележавају бројевима – у дискусији и анализи радова учествује цело одељење.

Ликовно-естетска анализа - естетско процењивање радова; критеријуми за процењивање али и самокритичност; евалуација и самоевалуација кроз оцењивање и конструктивне критике свеукупног рада; креативност, емоционални доживљај и степе стваралачке способности; аналитички осврт на радове кроз појмовни ниво.

АНАЛИЗА ДЕЧЈИХ РАДОВА И ВРЕДНОВАЊЕ ЛИКОВНОГ ПРОЦЕСА

На крају часа, тј. у завршном делу часа наставник са ученицима утврђује градиво обрађено на том часу и сумира резултате. Важно је зато поновити основне појмове уведене на том часу, видети још једном да ли су ученици добро разумели ново градиво, и поновити задатак како би се ученици спремили за анализу радова. Дечји радови на крају часа се не оцењују у класичном смислу, оценама или коначним судом који даје наставник, већ се о урађеним ликовним радовима покреће дискусија коју наставник започиње а ученици настављају. Улога наставника је кључна јер он наводи дискусију, подупире је, даје смернице па и свој суд о појединим радовима који су део расправе. Оцењивање школском оценом оставља се за посебне часове намењене тој сврси; оцењивање није упутно вршити током ове јавне дискусије о радовима јер то може оставити трајне последице на дете чији рад није за високу оцену. Наравно, многа деца и не успеју да у потпуности заврше радове на часу, па ти морају урадити на наредном часу или као домаћи задатак.

ИНТЕРПРЕТАЦИЈА

Terry Barrett, „Interpreting Visual Culture“, u *Journal of Art Education*, Volume 56, Number 2, 2003, str. 6-12, dostupno i na:

<http://www.terrybarrettosu.com/pdfs/Barrett%20%282003%29%20Interpreting%20Visual%20Culture.pdf>

Terry Barrett, *Criticizing Art: Understanding the Contemporary* (3th edition), McGraw-Hill, New York, 2011.

Terry Barrett, „Interpretation“, u Lynne Warren (ed.), *Encyclopedia of 20th Century Photography*, Volume 2, G-N, Routledge, New York, 2006, str. 803-806, dostupno i na:

<http://www.terrybarrettosu.com/pdfs/Barrett%20%282006%29%20Photo%20Encyclopedia,%20Interpretation.pdf>

Terry Barrett, „Interpreting Art: Building Communal and Individual Understandings“, u Yvonne Gaudelius, Peg Speirs (eds.), *Contemporary Issues in Art Education*, Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 2002, str. 291-299, dostupno i na: http://www.terrybarrettosu.com/pdfs/B_intArt_02.pdf

ИНТЕРПРЕТАЦИЈА

Роланд Барт (1915-1980), француски семиотичар, литерарни критичар и теоретичар културе, истраживао је како материјални елементи културу означавају и изражавају различита значења – он је анализирао различите ‘текстове’ популарне културе, укључујући моду и рекламе, трагајући за значењима која ти тектови носе, односно значењима која у њих уписују субјекти – интерпретатори.

Барт ове процесе назива ‘означавајућим праксама’, при чему разликује **денотацију** и **конотацију**. Укратко, денотације су оно што буквално видимо на слици (елементи слике); конотације су она значења која ствари / предмети / ликови и речи на слици имплицирају или сугеришу, и она увек зависе од интерпретатора.

Берет сматра да је Бартова шема денотације и конотације примењива у образовном процесу, да се може применити у раду са студентима и децом свих узраста, па чек и са предшколцима (пример са разликовањем цереалија за одрасле и децу).

ШТА ЗНАЧИ ИНТЕРПРЕТИРАТИ УМЕТНОСТ?

По Терију Берету, интерпретирати значи одговорити мислима и осећањима на оно што видимо и доживљавамо, и те ‘одговоре’ смислено организовати у текст и изразити речима. Гледамо, посматрамо, реагујемо на ликовно / визуелно дело, и своја размишљања и осећања артикулишемо у језик (говор, текст). Чинећи то, ми (интерпретатори) заправо конструишемо значења којима довршавамо дело. Интерпретације су увек личне јер зависе од самог интерпретатора и значења која и он сам уписује у дело.

Roland Bart, “Smrt autora”, у Miroslav Beker (ed.), *Suvremene književne teorije*, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb, 1986, стр. 176-180; Roland Bart, “Od djela do teksta”, у Miroslav Beker (ed.), *Suvremene književne teorije*, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb, 1986, стр. 181-186.

Artur Danto, „Svet umetnosti (II deo)“, из *Sveske: časopis za književnost, umetnost i kultura*, број 87, 2008, стр. 87-90; Artur Danto, „Svet umetnosti (I deo)“, из *Sveske: časopis za književnost, umetnost i kulturu*, број 86, 2007, стр. 90-96.

Umberto Eko, *Otvoreno djelo*, Izdavačko preduzeće Veselin Masleša, Sarajevo, 1965.

ОСНОВЕ ИНТЕРПРЕТАЦИЈЕ УМЕТНОСТИ

Terry Barrett, „Interpreting Art: Building Communal and Individual Understandings“, u Yvonne Gaudelius, Peg Speirs (eds.), *Contemporary Issues in Art Education*, Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 2002, str. 291-299, доступно i na: http://www.terrybarrettosu.com/pdfs/B_intArt_02.pdf

Пажљиво формулисана питања су кључна за продуктивно истраживање и анализу уметности. Берет истиче да он увек полази од два основна питања, наравно постављена на најразличитије начине, прилагођена слици, узрасту интерпретатора, прилици – ‘Шта видиш?’ и ‘Шта то значи?’. Прво питање је описно (ослања се на оно што ће Барт назива денотативним значењима слике), друго је интерпретативно (Бартова конотација), а заједно формирају нешто што се зове херменеутички круг – описујемо оно што желимо да интерпретирмо, интерпретирамо оно што смо описали... Како би подсетио испитанике / интерпретаторе да за све тврдње требају наћи ‘доказ’ на слици, Берет повремено дискусију прекида питањем ‘Како то знаш?’ чиме интерпретаторе увек враћа самој слици.

АНАЛИЗА ЛИКОВНОГ ДЕЛА У НЕКОЛИКО КОРАКА

- Неке интерпретације су боље од других
- Интерпретације једног дела могу бити различите, чак супротстављене, а у оба случаја тачне и оправдане
- Добре интерпретације говоре више о уметничком делу него о самом интерпретатору
- Осећања су такође део интерпретације
- Интерпретација једног уметничког дела се не мора поклопити са намерама аутора дела
- Објекти интерпретације су уметничка дела, не уметници!

- **Шта видимо?**

- Описи могу бити погрешни, а наставници често допуштају деци и погрешне одговоре када говоре о уметности, стварајући тако илузију да је сваки говор о уметности субјективан. То није тачно, и када је питање конкретно усмерено на оно што се опажа, морају се тражити само тачни и несубјективни одговори – то је оно што сви видимо
- Шта се дешава на слици? Како се одвија радња?.....

- **Питања остварености задатка**

- Постављају се питања којима желимо да утврдимо са ученицима да ли су радови настали на часу одговорили на задатак. Ученици се притом не смеју питати 'Да ли је остварен задатак?' већ се ово питање преформулисано и прилагођено конкретној ситуацији на часу упућује ученицима. У одређеним приликама, када је јасно да су сви одговорили на задатк (пројекат одељења, групни радови које наставник прати током израде, итд.) овај сегмент анализе се може изоставити као сувишан.

- **Формална ликовна анализа**
 - Које боје видиш, које боје доминирају?
 - Који облици?
 - Како је коришћена линија?
 - Каква је композиција?
 - Какви су потези четке?
 - Када се анализа ради са децом, увек кренути од наратива, а онда прећи на формалну ликовну анализу. Ликовну форму деца увек посматрају у контексту садржаја слике.
-
- Деца се у наредном кораку, када стижемо до интерпретације, лако преусмере на властиту биографију и удаље од слике. Берет сматра да се ово не сме дозволити и заступа став да се дете у тим ситуацијама мора опомињати и враћати на слику коју интерпретира. С друге стране, уметничко дело је полазиште за сасвим индивидуална размишљања човека, и његове интерпретације су најчешће обојене сасвим личним моментима, историјама, емоцијама...

- **Шта то значи?** – тумачење препознатих појава на слици
- Шта ти мислиш да се на слици дешава? Зашто је то тако представљено? Зашто су баш те боје одарбане? ...
- Шта мислиш да је аутор хтео да каже сликом? Да ли је успео? ...
- Током анализе, бирајући радове о којима ће се дискутовати, наставник сугерише ученицима да трагају за сличностима и разликама у приступу теми, коришћењу ликовне технике, креативном приступу.
- Након дескриптивне обраде ликовних радова и формалне анализе наставник допушта ученицима да изразе властити дојам дела, а даје реч и аутору (на крају) да каже шта је делом хтео да постигне.
- Наставник анализу завршава указивањем на различита квалитетна решења постављеног ликовног задатка, а ученицима чији радови нису завршени или нису успели може сугерисати како да их дораде.

ПРИМЕРИ ИЗ МЕТОДИЧКЕ ПРАКСЕ

Наставник: Доц. др Миа Арсенијевић

Радови ученика 5. разреда

РИТАМ

НОВОГОДИШЊА РАДИОНИЦА

Снежне кугле

ЧАС У МУЗЕЈУ

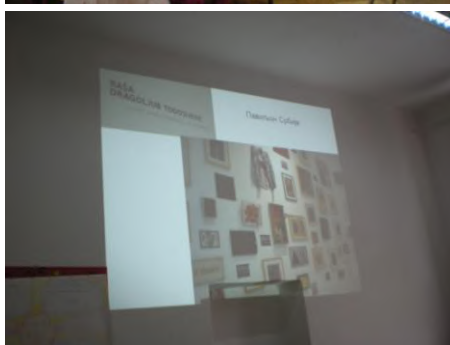

Деца и савремена уметност

РАДИОНИЦА 'ИЛУМИНАЦИЈЕ'

ОБЛИКОВАЊЕ ТРОДИМЕНЗИОНАЛНИХ ОБЛИКА

Радионица 'ЈАПАН' ОРИГАМИ

Радионица 'МЕКСИКО'

ВАСКРШЊИ ЧАС

Радионица за студенте

‘МИКРО-БАШТА’

ВАСКРШЊА РАДИОНИЦА

Групна слика

АКВАРЕЛ

Анализа дечјих радова

ЗАВРШНИ ДЕО ЧАСА

